

PRVI HRVATSKI VOJNOSTRUČNI MAGAZIN

HRVATSKI VOJNIK

Broj 554 • 15. lipnja 2018. • Izlazi od 1991. • www.hrvatski-vojniki.hr

CIJENA 10 KUNA

EUR 2,10
CAD 3,00
AUD 3,30
USA 2,00
CHF 3,50
SLO EUR 1,80
SEK 17,00
NOK 17,00
DKK 15,50
GBP 1,30

**ZRAKOPLOVI HRZ-a
DIO SPEKTAKLA
AIRSHOWA
ČAKOVEC**

**PRVA ŽENA
VODIČ SLUŽBENIH
VOJNIH PASA**

**PRISEGNUO
22. NARAŠTAJ
DRAGOVOLJNIH
ROČNIKA**

KUNA 18

**USKLAĐENO MEĐURODOVSKO
I INTERGRANSKO DJELOVANJE**

PRINTED IN CROATIA

0 2 4 1 8

ISSN 1330 - 500X

9 771330 500003

T-80BVM NA ARKTIKU

Rusko ministarstvo obrane 7. je lipnja objavilo da je tenk domaće proizvodnje T-80BVM u ciklusu uvođenja u operativnu uporabu u postrojbi smještenoj na krajnjem sjeverozapadu zemlje. [str. 25]

BROJ 554 2018

SADRŽAJ

Nakladnik: MINISTARSTVO OBRANE REPUBLIKE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOS E S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVO / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA

Glavni urednik: Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@morh.hr), Zamjenica glavnog urednika: Vesna Pintarić (vpintar@morh.hr)

Urednici i novinari: Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Puljizević (ladapuljizevic@yahoo.com), Petra Kostanjšak (petra.kostanjusak@morh.hr), Iva Gugo, Martina Butorac
Lektura / korektura: Gordana Jelavić (gjelavic50@gmail.com), Andrea Pavlić, Prijevod: Dubravka Marić (dmarić@morh.hr), Fotograf: Tomislav Brandt, Josip Kopl, Mladen Čobanović, Karlo Brigljević
Grafička redakcija: Zvonimir Frank (zfrank@morh.hr), Ante Perković, Predrag Belušić, Marketing: Mila Badrić Gelo, tel: 3784-243; fax: 3784-322. Tisak: Znanje d.o.o., Mandićeva 2, Zagreb

Adresa uredništva: Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hrvojnisk@morh.hr

VERSA I FITBITOV UZLET

Već nakon predstavljanja Fitbita Verse bilo je jasno kako je riječ o odličnom uređaju, što su sada potvrdile i brojke o broju isporučenih satova. [str. 50]

KUNA 18 - USKLAĐENO MEĐURODOVSKO I INTERGRANSKO DJELOVANJE

U VJEŽBI KUNA 18, ODRŽANOJ 12. LIPNJA NA VOJNOM POLIGONU "EUGEN KVATERNIK", PRVI JE PUT PRIKAZANO INTEGRIRANO, SINKRONIZIRANO I ZDRUŽENO DJELOVANJE IZVIDNIČKO-BORBENIH HELIKOPTERA OH-58 D KIOWA WARRIOR TE BORBENO DJELOVANJE PANZER HAUBICA 2000 [str. 4]

MORH I OSRH

HRZ

U zrakoplovnoj bazi u Zemuniku otvoren novouređeni objekt [8]

OSRH

Obilježen Dan Hrvatske kopnene vojske i Dan branitelja Karlovačke županije [9]

POLIGON "CRVENA ZEMLJA"

Patria 18 - vježba združenog djelovanja kopnenih i zračnih snaga [10]

HRZ

Zrakoplovi HRZ-a dio spektakla Airshowa Čakovec [14]

OSRH

Prisegnuo 22. naraštaj dragovoljnih ročnika [16]

OSRH

Reprezentacija MORH-a i OSRH na Svjetskom vojnom prvenstvu u streljaštvu [17]

OSRH

Svečano otkriveno spomen-poprsje Damira Tomljanovića Gavrana [18]

EFP U LITVI

Saber Strike 18 [19]

PREDSTAVLJAMO

Prva žena vodič službenih vojnih pasa [20]

PREDSTAVLJAMO - ANA ŠIMIĆ

Sudjelovanje u pričuvnom sastavu HV-a daje mi sigurnost za budućnost [22]

VOJNA TEHNIKA

KOPNENA VOJSKA

Leclerc hvata korak [28]

ZRAKOPLOVSTVO

F-16 borbe i bitke (II. dio) [34]

HRVATSKA POVIJEST

90 godina atentata u Skupštini [40]

Naslovnici snimio Tomislav BRANDT

www.hrvatski-vojniki.hr

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA)
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2018.
Novinarski prilogi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIM VOJNIM GLASILIMA I IZDAVAŠTVA

Pratite nas i na društvenim mrežama

POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

U VJEŽBI KUNA 18, ODRŽANOJ 12. LIPNJA NA VOJNOM POLIGONU "EUGEN KVATERNIK", PRVI JE PUT PRIKAZANO INTEGRIRANO, SINKRONIZIRANO I ZDRUŽENO DJELOVANJE IZVIDNIČKO-BORBENIH HELIKOPTERA OH-58 D KIOWA WARRIOR TE BORBENO DJELOVANJE PANZER HAUBICA 2000

KUNJA 18

Martina BUTORAC, snimio Tomislav BRANDT

U realnim uvjetima bojišta pripadnici Gardijske oklopno-mehanizirane brigade Hrvatske kopnene vojske uz potporu Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, Gardijske mehanizirane brigade i Topničko-raketne pukovnije na vojnom poligonu "Eugen Kvaternik" 12. lipnja proveli su vježbu s bojnim gađanjem Kuna 18 u kojoj je prikazana integracija novih sposobnosti Hrvatske vojske. To se prije svega odnosi na integrirano, sinkronizirano i združeno djelovanje izvidničko-borbenih helikoptera OH-58 D Kiowa Warrior u potpori kopnenim snagama te borbeno djelovanje Panzer haubice 2000 u pružanju topničke potpore manevarskim snagama u zadaći provedbe napada. Cilj vježbe jest podizanje razine operativnih sposobnosti Zapovjedništva i postrojbi HKoV-a u provedbi operacija punog spektra te zajedničko djelovanje manevarskih postrojbi i postrojbi borbene potpore. Osim toga, ova je vježba prikazala uvježbanost i os-

USKLAĐENO MEĐURODOVSKO I INTERGRANSKO DJELOVANJE

posobljenost postrojbi u brzoi i učinkovitoj pripremi i provedbi borbenih djelovanja kroz usklađeno međurodovsko i intergransko djelovanje. Zapovjednik GOMBR-a brigadni general Denis Tretinjak, časnik odgovoran za provedbu vježbe Kuna 18, pojasnio je kako je točno zamišljen njezin scenarij: "Scenarij je bio zamišljen tako da je neprijatelj izvršio agresiju na jedan dio Republike Hrvatske, a naše su snage izvršile pokret do uspostave dodira. U prosudbi da je neprijatelj slabiji proveden je napad kako bi se neutralizirao." Napadna operacija provedena je uz borbenu potporu s ciljem ostvarivanja nadzora nad područjem operacije te kako bi se osigurala prometnica Slunj – Korenica. Kopnene snage pritom su imale blisku zračnu potporu helikoptera Kiowa Warrior nakon čega je došlo do preuzimanja napada. Ova je vježba istodobno bila i priprema postrojbi HKoV-a za sudjelovanje na združenoj vježbi Velebit 18, koja će se provesti tijekom listopada, a sa suradnicima ju je pratio i načelnik Glavnog stožera OSRH general zbora Mirko Šundov.

"Cilj nam je bio prikazati nove sposobnosti Hrvatske vojske, a to se prije svega odnosi na integraciju sposobnosti helikoptera Kiowa Warrior, Panzer haubica 2000 te određenih aktivnosti poput obavještajnog djelovanja na bojnom polju. Iznimno sam zadovo-

 POLIGON "EUGEN KVATERNIK"

Na vježbi Kuna 18 sudjelovalo je 587 pripadnika Hrvatske vojske te 14 tenkova M-84, 14 borbenih vozila pješništva BVP M-80A, četiri BOV-a Patria, osam Panzer haubica 2000, četiri haubice D-30, dva izvidničko-borbena helikoptera Kiowa Warrior te dva vozila za protuzračnu obranu Strijela 10CRO.

Ijan kako su naši ljudi, kao naša najveća vrijednost, vrlo brzo uspjeli svladati i osposobiti se za upotrebu novih helikoptera i haubica. Tu su i svi drugi potporni elementi koji su sudjelovali u ovoj interrodovskoj vježbi. Vidjeli smo vrlo precizna gađanja tenkista, značajnu ulogu imalo je topništvo, odnosno haubice, ali i inženjerija i svi drugi elementi borbene potpore," istaknuo je zadovoljno general Šundov te pritom čestitao svim sudionicima i zapovjednicima

na uspješnoj pripremi, organizaciji i provedbi vježbe. Načelnik Glavnog stožera OSRH podsjetio je i na to kako pripadnici Hrvatske vojske uspješno provode sve svoje zadaće - od pomoći civilnom stanovništvu i sudjelovanja u međunarodnim misijama i operacijama, čime naši vojnici pridonose stabilnosti i miru u svijetu, pa sve do one najvažnije, a to je obrana suvereniteta i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske. Sve klasične vojne sposobnosti, najavio je general

Bojnik Dražen Musić, zapovjednik samohodne haubičke bojne:

"U vježbi Kuna 18 imali smo cilj topničke pripreme i potpore napada. Ujedno smo prikazali sposobnosti Panzer haubica i njihove mogućnosti u manevru pokretom i paljbom."

Šundov, bit će prikazane u velikom združenom djelovanju svih grana i zapovjedništava u vježbi Velebit 18.

Sudionicima vježbe čestitao je i zamjenik zapovjednika HKoV-a brigadni general Boris Šerić istaknuvši kako su prikazali osposobljenost, uvježbanost, usklađenost svih postrojbi i borbenih funkcija. "Značaj ove vježbe jest da su prvi put prikazane nove sposobnosti HKoV-a i HRZ-a uz potporu postrojbi Zapovjedništva za potporu. Uz nove sposobnosti, prikazana je iznimna obučenost, operativna spremnost svih postrojbi i sa sigurnošću mogu reći da su uvježbane u svim prikazanim zadaćama. Vidjeli smo i intergransko združeno djelovanje kopnenih i zračnih snaga što je najveće bogatstvo ove vježbe," rekao je general Šerić te dodao: "Sudeći prema onome što ste danas pokazali, nema sumnje da će vježba Velebit biti još sadržajnije, izazovnije i bolja."

General Šerić najavio je i nastavak procesa modernizacije i opremanje novim sustavima kako bi se povećala ukupna borbeno moć postrojbi HKoV-a. "Danas je Hrvatska kopnena vojska opremljena suvremenom opremom i naružanjem. Dostigli smo zavidnu razinu obučenosti i operativne spremnosti čineći tako udarnu okosnicu Hrvatske

vojske, jamstvo suvereniteta Republike Hrvatske i pouzdanog partnera u provedbi aktivnosti misija i operacija," istaknuo je. Zapovjednik GOMBR-a, brigadni general Denis Tretinjak istaknuo je kako su svi pripadnici naporno radili kako bi bile prikazane sve sposobnosti HKoV-a i to na svim platformama.

U vježbi Kuna 18 prikazana je integracija vatri manevarskih i potpornih elemenata, upravljanje vatrom i manevrom, kao i

provedba usklađenog djelovanja s ciljem sprečavanja rasporeda protivničkih snaga. Radi se o ključnom obučnom događaju koji je proveden u svrhu podizanja statusa interoperabilnosti postrojbi HKoV-a u provedbi borbenih aktivnosti na razini bojne. Uz navedene postrojbe u vježbi Kuna 18 sudjelovali su i bojna NBKO, Bojna veza, Inženjerijska pukovnija, Pukovnija PZO-a, Zapovjedništvo za potporu i Središte za borbenu obuku. ■

HRZ

Jelena JAKŠIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

dišta za obuku u Zemuniku koji je SAD podržao kroz našu globalnu inicijativu za održavanje mira. To smo napravili u suradnji s Ministarstvom obrane RH i to je dokaz da možemo učiniti više zajedničkim snagama. Ovaj objekt pružit će ugodne životne uvjete za hrvatske i partnerske pilote i tehničare koji se budu pripremali za buduće misije u potpori NATO-ovih snaga," kazao je veleposlanik Kohorst, napominjući kako je Zemunik i dom 16 helikoptera Kiowa Warrior, koje je SAD donirao Hrvatskoj 2016. te kako je iznimno zadovoljan što se oni dobro koriste.

General Mikić istaknuo je kako je stavljanje u funkciju ovog objekta važan korak u daljnjem razvoju zrakoplovne baze kazavši kako je upravo područje Zemunika prepoznato kao mjesto koje ima potencijal postati glavno obučno središte za HRZ.

"Zrakoplovna baza Zemunik nudi velik spektar mogućnosti za obuku letača te se dostupni resursi usmjeravaju na jačanje sposobnosti za prihvata postrojbi i omogućavanje provedbe svih oblika obuke (letenje s uređajima za noćno letenje, NVG- Night Vision Googles, letenje u planinama, letenje iznad mora te dostupnost poligona HKoV-a za bojno gađanje," zaključio je general Mikić. Prilikom posjeta 93. zrakoplovnoj bazi ministar Krstičević i američki veleposlanik Kohorst obišli su i izvidničko-borbene helikoptere Kiowa Warrior.

"Zadovoljan sam što su naši piloti Eskadrile helikoptera iznimno brzo i uspješno proveli samostalnu bojnu gađanja i raketiranja u dnevnim i noćnim uvjetima na Kiowama. Ovi helikopteri imaju brojne mogućnosti, a mogu se koristiti u izviđanju i nadzoru teritorija," zaključio je ministar. ■

U ZRAKOPLOVNOJ BAZI U ZEMUNIKU OTVOREN NOVOUREĐENI OBJEKT

U 93. zrakoplovnoj bazi Hrvatskog ratnog zrakoplovstva u Zemuniku 4. lipnja otvoren je novouređeni objekt namijenjen za smještaj pripadnika 93. zrakoplovne baze Hrvatskog ratnog zrakoplovstva kao i pripadnika partnerskih zemalja koje će provoditi različite međunarodne obuke. Otvorenju novouređenog objekta nazočili su potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević sa suradnicima, veleposlanik Sjedinjenih Američkih Država Robert Kohorst, zamjenik načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga RH general-pukovnik Drago Matanović, zapovjednik Hrvatskog ratnog zrakoplovstva brigadni general Mato Mikić i zapovjednik 93. zrakoplovne baze pukovnik Krešimir Ražov sa suradnicima.

Naime, objekt je opremljen u suradnji Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država te je u skladu sa standardima članica NATO-a, a ministar Krstičević naglasio kako je stavljanje u funkciju ovog objekta važan korak u razvoju Hrvatskog ratnog zrakoplovstva

te potvrda dobrih odnosa i strateškog partnerstva sa SAD-om. "Hrvatska vojska stalno jača, moderniziramo je i unapređujemo. U središtu svega ostaje čovjek pa sam zato sretan što će upravo u ovom objektu, naši piloti i tehničari imati bolje uvjete za život i rad, a osim pripadnika Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, moći će boraviti i naši partneri iz SAD-a, Češke, Slovačke i Mađarske s kojima zajedno sudjelujemo u okviru NATO-ova projekta Pametna obrana," kazao je ministar i zahvalio Sjedinjenim Američkim Državama kao ključnom strateškom partneru na svim dosadašnjim donacijama i pomoći koji su značajno pridonijeli sposobnostima Hrvatske vojske.

Veleposlanik SAD-a Robert Kohorst zahvalio je Ministarstvu obrane na dosadašnjoj suradnji te kazao kako vjeruje da će Republika Hrvatska i Sjedinjene Američke Države u budućnosti dodatno produbiti i ojačati suradnju.

"Ovo je iznimno važan korak u uspostavljanju međunarodnog sre-

Objekt je opremljen u suradnji Ministarstva obrane Republike Hrvatske i Vlade Sjedinjenih Američkih Država, a namijenjen je za smještaj pripadnika 93. zrakoplovne baze Hrvatskog ratnog zrakoplovstva kao i pripadnika partnerskih zemalja koje će provoditi međunarodne obuke

Iva GUGO, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

OSRH

U sklopu obilježavanja Dana HKoV-a vojarna u Karlovcu preimenovana je u Vojarnu stožernog generala Petra Stipetića, a organiziran je i taktičko-tehnički zbor opreme i naoružanja

ral Jurković te dodao. "Nije podlegao raznim kušnjama vremena, nego je ljudski i vojnički časno, pošteno i hrabro u potpunosti svladao sve pred njega postavljene izazove." Slušaajući te pohvale, Vesna Stipetić nije mogla skriti kolika je ponosna na sve što je njezin otac učinio za domovinu; imenovanje vojarnice po njemu svakako je kruna njegova životnog djelovanja. Poslije svečanog imenovanja, uzvanici su se uputili na Vunsko polje gdje je bio organiziran prigodni

OBILJEŽEN DAN HRVATSKE KOPNE NE VOJSKE I DAN BRANITELJA KARLOVAČKE ŽUPANIJE

Dan Oružanih snaga Republike Hrvatske i Dan Hrvatske kopnene vojske ove su godine proslavljeni mnogobrojnim aktivnostima u Zagrebu: od taktičko-tehničkog zbora na Jarunu do pokaznih vježbi u središtu grada Hrvatska vojska pokazala je građanima koliko je napredovala u proteklih 27 godina. No, i nakon što je glavna proslava završila, Hrvatska kopnena vojska nastavila je slaviti - 30. svibnja s braniteljima Karlovačke županije u Karlovcu zajednički je obilježen Dan Hrvatske kopnene vojske i Dan branitelja Karlovačke županije.

Jedan od glavnih događaja na toj proslavi bilo je preimenovanje vojarnice u Karlovcu u kojoj se nalazi i Zapovjedništvo HKoV-a. Ta vojarna, donedavno zvana Domobranska prema ulici u kojoj se nalazi, od tog dana nosi ime stožernog generala Petra Stipetića, jednog od velikana Domovinskog rata. Natpis s novim imenom na ulazu u vojarnu otkrili su Vesna Stipetić, kći pokojnog generala i direktor Glavnog stožera Oružanih snaga viceadmiral Robert Hranj. "Ovim imenovanjem nastavljamo s hvalevrijednom inicijativom kojom s jedne strane zahvaljujemo najčasnijim i najzaslužnijim hrvatskim vojnicima u borbi za samostalnu i nezavisnu domovinu, a s druge strane čuvamo sjećanje na Domovinski rat," rekao je viceadmiral Hranj. Opisao je generala Stipetića kao odličnog vojnog stratega, vrsnog operativca, vrhunskog vojnog profesionalca i velikog domoljuba koji je ostavio trajni pečat u oblikovanju današnje Hrvatske vojske. Riječi hvale imao je i zapovjednik HKoV-a general-bojnik Siniša Jurković, koji je pokojnog generala upoznao kao mladi tenkist tijekom borbenih operacija u Posavini. "Suradnici pamte generala Stipetića kao mudrog i hrabrog čovjeka koji je i u teškim vremenima osobnim primjerom i savjetima vodio hrvatske branitelje," kazao je gene-

Datum 30. svibnja kao dan proslave Hrvatske kopnene vojske i Dan branitelja Karlovačke županije nije odabran slučajno. Osim što se na taj datum obilježava Dan Hrvatskog sabora, do 2001. tog se datuma slavio i Dan državnosti. "To je dan kad nas je naš prvi predsjednik

dr. Franjo Tuđman poveo u borbu za nezavisnost domovine stoga on svima nama jako puno znači," objasnio je Josip Slaćanin, predsjednik Udruge Specijalne jedinice policije Gromovi i jedan od organizatora proslave. Ove je godine novost bilo i spajanje proslave Dana branitelja Karlovačke županije s Danom Hrvatske kopnene vojske. "To je prilika da spojimo branitelje koji su stvorili slobodnu i neovisnu Hrvatsku s mladim pripadnicima HKoV-a koji danas šire mir po cijelom svijetu," istaknuo je general-bojnik Siniša Jurković.

program. Posjetitelji su imali priliku slušati nastup Jazz orkestra OSRH, gledati pokazne vježbe Vojnoobavještajne satnije Gardijske oklopno-mehanizirane brigade, Interventne policije Ministarstva unutarnjih poslova i Hrvatske gorske službe spašavanja te obični taktičko-tehnički zbor opreme i naoružanja HKoV-a, MUP-a, HGSS-a i vatrogasaca. Na obilježnim sportskim terenima sportske ekipe HKoV-a i veterana Domovinskog rata odmjerile su snage u malom nogometu, košarci, odbojci i streljaštvu. Za ljubitelje nogometa posebno je atraktivna bila utakmica između ženske ekipe

Zapovjedništva HKoV-a i Ženskog nogometnog kluba Četiri rijeke. U fizički zahtjevnoj utakmici, prvoj takve vrste u OSRH, pobjedu su odnijele vojnkinje rezultatom 8 : 1.

Osim toga, posjetitelji su na štandovima mogli kupiti rukotvorine i umjetničke radove branitelja, a organizatori su pripremili i kotlovinu, grah, čobanac i gulaš. Sav prihod od prodaje bio je namijenjen Udruzi djece oboljele od malignih bolesti "Jak kao Jakov", čime su veterani i vojnici još jedanput pokazali svoju nesebičnost i brigu za građane. Svi nazočni bili su složni u tome da je predivno bilo vidjeti hrvatske branitelje kako surađuju s mladim pripadnicima Hrvatske vojske. General-bojnik Jurković naglasio je da takva suradnja ne bi bila moguća da se branitelji nisu žrtvovali za slobodu Lijepe Naše. Iskoristio je prigodu zahvaliti im što su svojim ratnim djelovanjem omogućili da se takva proslava održi te obećao da će Hrvatska vojska nastaviti širiti vrijednosti koje su joj oni ostavili u nasljeđe. Ministar hrvatskih branitelja Tomo Medved najavio je na proslavi otvaranje zgrade Muzeja Domovinskog rata na Turnju u idućoj godini. ■

➔ POLIGON "CRVENA ZEMLJA"

Cilj vježbe bio je prikazati uvježbanost, osposobljenost i integraciju svih sudionika u provedbi napadnih taktičkih aktivnosti, pri čemu je naglasak bio na integraciji kopnenih i zračnih elemenata. Istodobno, u sklopu vježbe predstavljen je i novi model integrirane obuke u GMBR-u...

PARTRIA 1

VJEŽBA
KOP

Iva GUGO, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

Na vojnom poligonu "Crvena zemlja" 8. lipnja održana je vježba s bojnim gađanjem Patria 18, glavni obučni događaj Gardijske mehanizirane brigade za 2018. godinu. Sudjelovali su Bojna grupa mehaniziranog pješništva i 1. mehanizirana satnija 2. mehanizirane bojne Gromovi, postrojbe borbene potpore GMBR-a te stožeri 1. i 2. mehanizirane bojne, Tigrova i Gromova, uz potporu snaga Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Cilj vježbe bio je prikazati uvježbanost, osposobljenost i integraciju svih sudionika u provedbi napadnih taktičkih aktivnosti, pri čemu je naglasak bio na integraciji kopnenih i zračnih elemenata. Istodobno, u sklopu vježbe predstavljen je i novi model integrirane obuke u GMBR-u.

Vježba je organizirana prema scenariju koji je od sudionika zahtijevao provedbu napadne operacije. U sklopu napada, sudionici su morali poraziti protivnika, izbiti do krajnje crte napredovanja i osigurati je, provesti konsolidaciju te potom prijeći u obranu. Svoje djelovanje podijelili su u tri faze.

Prva faza započela je zračnim napadom na neprijateljske snage iz aviona Pilatus PC-9, nakon čega je topništvo preuzelo napad minobacačima M-69. Dok se sve to odvijalo, pješачke su snage polako primicale crti dodira u oklopnim vozilima Patria.

Druga faza započela je priključivanjem ojačanog protuoklopnog voda, koje je protuoklopnim sustavima uništilo utvrđene položaje protivnika. Za to vrijeme, dio vojnika zauzeo je položaje na obližnjem brdu i odande pružio vatrenu potporu. Sve to bila je priprema za vrhunac vježbe: dolazak vozila Patria. Nakon što su uništena neprijateljska minska polja stvoren

18

ZDRUŽENOG DJELOVANJA KOPNENIH I ZRAČNIH SNAGA

 POLIGON "CRVENA ZEMLJA"

je prolaz za pješništvo. Neprijateljske snage reagirale su na topnički napad, no glavni akteri vježbe uzvratili su im istom mjerom te podigli dimnu zavjesu koja je zaštitila pješništvo pri izlasku iz vozila i približavanju neprijateljskim položajima.

U završnoj, odnosno trećoj fazi pješništvo je upalo u neprijateljski objekt, ovladalo njime i stavilo ga pod nadzor te izvuklo pripadnike neprijateljskih snaga iz njega. Kraj vježbe i obavljenu misiju označio je prelet aviona Pilatus PC-9 kao znak potpore.

U konačnici su svi sudionici i promatrači vježbu proglasili uspješnom, a kao najveće postignuće izdvojeno je upravo združeno djelovanje svih snaga. Zapovjednik Gardijske mehanizirane brigade i direktor vježbe brigadni general Tihomir Kundid imao je samo riječi hvale za sve uključene u pripremu i provedbu vježbe. "Pokazali ste besprijekornu razinu obučenosti i uvježbanosti. U taktičkom smislu izvedba je bila sjajna, u skladu s načelima uporabe mehaniziranih postrojbi. Pokazali ste

"Pokazali ste taktičku zrelost, snagu, moć i, što je najvažnije, visoku razinu borbene učinkovitosti," poručio je general Tihomir Kundid sudionicima vježbe

"Ovom ste vježbom svima nama i sebi pokazali i dokazali da je Hrvatska vojska u potpunosti spremna za sve one zadaće koje se postavje pred nju," rekao je sudionicima kontraadmiral Robert Hranj

taktičku zrelost, snagu, moć i, što je najvažnije, visoku razinu borbene učinkovitosti," poručio je general Kundid sudionicima vježbe. "Imate razloga biti ponosni na sebe, jer su uloženi rad, trud, ali i odricanje u procesu obuke rezultirali ovako sjajno provedenom vježbom s bojnim gađanjem."

Među zadovoljnim promatračima bio je i direktor GS OSRH Robert Hranj kao izaslanik potpredsjednika Vlade i ministra obrane Damira Krstičevića te načelnika Glavnog stožera Oruža-

nih snaga Republike Hrvatske generala zbora Mirka Šundova. Iako pripadnici grane pod njegovim zapovjedništvom nisu sudjelovali u vježbi, bilo mu je drago vidjeti da pripadnici HKoV-a i HRZ-a zajedničkim snagama održavaju obučenost Hrvatske vojske na visokoj razini. "Ovom ste vježbom svima nama i sebi pokazali i dokazali da je Hrvatska vojska u potpunosti spremna za sve one zadaće koje se postavje pred nju," rekao je sudionicima kontraadmiral Hranj. ■

Borbeni zrakoplov MiG-21, Canadair CL 415 i Air Tractor 802 uz atraktivan nastup akrogrupe "Kрила Олује" predstavili su Hrvatsko ratno zrakoplovstvo na zrakoplovnoj manifestaciji Airshow Čakovec 2018 koja se 9. i 10. lipnja održala u Pribislavcu

ZRAKOPLOVI HRZ DIO SPEKTAKLA AIRSHOWA ČAK

Prelet MiG-a 21, nastup četiriju akrobatskih skupina, pokazna vježba Canadaira CL 415 i Air Tractora 802, samo je dio ovogodišnjeg spektakla na međimurskom nebu održanog u sklopu zrakoplovne manifestacije Airshow Čakovec 2018, koji je i ove godine privukao velik broj posjetitelja. U ime potpredsjednika Vlade i ministra obrane RH Damira Krstičevića, manifestaciji je nazočio pomoćnik ministra Roman Mikulić sa suradnicima uz zamjenika zapovjednika i načelnika Stožera HRZ-a brigadiru Michaela Križanca.

Ova već tradicionalna zrakoplovna manifestacija u organizaciji Aerokluba Međimurje održala se 9. i 10. lipnja 2018. u Pribislavcu, a njezina je

primarna zadaća promocija letačkog sporta među mladom populacijom, čime se nastavlja tradicija međimorskog zrakoplovstva.

Zrakoplovi Hrvatskog ratnog zrakoplovstva svojim su nastupima izazvali posebno oduševljenje i interes okupljenih na čakovečkom Airshowu koji se održava pod visokim pokroviteljstvom predsjednice RH Kolinde Grabar-Kitarović.

Pomoćnik ministra obrane Mikulić pohvalio je organizaciju ove manifestacije koja, kako je rekao, zasigurno povećava interes mladih za letačke discipline.

"Sustavno radimo na jačanju Hrvatskog ratnog zrakoplovstva kako bi u svakom trenutku čvrsto i snažno

mogli odgovoriti na bilo koju ugrozu ili opasnost te biti na raspolaganju našem narodu kad je to najpotrebnije," rekao je Mikulić dodavši kako je napor u modernizaciji zrakoplovne tehnike prepoznat te "rezultirao povećanjem interesa za studijske programe aeronautika i vojno inženjerstvo".

Tako su borbeni zrakoplov MiG-21, Canadair CL 415 i Air Tractor 802 uz atraktivan nastup akrogrupe "Kрила Олује" predstavili Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, a dio ovogodišnjeg Airshowa bila je i austrijska ekipa Flying Bulls, koja se predstavila s četirima avionima: dva Fairchild Dornier Alpha Jeta, Lockheed P-38 Lightningom i Vought F4U Corsairom. Letački program otvorio je Zoltan Vereš, jedno

od najzvučnijih imena na području akrobatskih letova.

Oduševljenje okupljenih izazvao je program engleskog Raven Teama i latvijskih zračnih akrobata iz skupine Baltic Bees koji su se predstavili sa šest aviona L-39C Albatros i novim programom pripremljenim povodom 10 godina njihova rada. Dio letačkog programa bili su i različiti modeli aviona s mlaznim motorima, helikopteri i jedrilice.

Osim za akrobacije pilota u zraku, velik je interes bio i za modele zrakoplova te zanimanje vojnog pilota pa je tako organiziran i poseban dolazak osnovnoškolaca, prije svega učenika sedmih

Jelena JAKŠIĆ, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

i osmih razreda koji su u razgovoru s pilotima HRZ-a saznali nešto više o povijesti i djelovanju HRZ-a, ali i o tome kako postati vojni pilot. Učenicima je prezentiran i program dragovoljnog vojnog osposobljavanja, a s obzirom na to kako se povratak Hrvatske vojske u Varaždin planira do kraja 2018. godine, manifestaciji su nazočili i pripadnici legendarne 7. gardijske brigade Pume.

Najviše pažnje među posjetiteljima izazvao je računalni simulator letenja borbenim avionom gdje su djeca, ali i odrasli, mogli isprobati kako je to upravljati borbenim avionom. Naime, Ministarstvo obrane Republike Hrvatske sudjeluje kao dugogodišnji izlagač na brojnim sajmovima koji se vežu uz visoko obrazovanje i edukaciju. ■

U ime potpredsjednika Vlade i ministra obrane RH Damira Krstičevića, manifestaciji je nazočio pomoćnik ministra Roman Mikulić

Na vjernost domovini gromoglasnim "Prišežem!" 9. lipnja u Središtu za temeljnu obuku (SzTO) Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" Hrvatske kopnene vojske u vojarni "123. brigade HV" u Požegi, svečano je prisegnulo 160 ročnika 22. naraštaja, od kojih 27 žena. Tekst prisege pročitao je zapovjednik SzTO-a brigadir Milan Čorak, a postrojeni ročnici prisegnuli su da će se u "obnašanju svoje dužnosti pridržavati Ustava i zakona, savjesno i odgovorno izvršavati službene zapovijedi, braniti suverenitet i teritorijalnu cjelovitost Republike Hrvatske te poštivati i štiti temeljna načela slobode i jednakosti".

Nakon polaganja prisege, ročnicima se obratio potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, ujedno i izaslanik izaslanik Predsjednice RH i vrhovne

PRISEGNUO 22. NARAŠTAJ DRAGOVOLJNIH ROČNIKA

zapovjednice OSRH istaknuvši kako je iznimno ponosan kad vidi mlade osobe koje pristupaju Hrvatskoj vojsci. "Ovi su mladi nasljednici hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, oni danas vode Hrvatsku vojsku u budućnost, u nove izazove. Upravo su oni nova snaga koja naš obrambeni sustav čini jačim, boljim i otvorenim za nova znanja i nova iskustva," poručio je Krstičević.

Govoreći o vojničkom pozivu ministar

U Središtu za temeljnu obuku Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" Hrvatske kopnene vojske u vojarni "123. brigade HV" u Požegi svečano je prisegnulo 160 ročnika, od kojih 27 žena

je naglasio kako je to poziv koji podrazumijeva domoljublje i sa sobom nosi veliku odgovornost, ali ujedno i veliku čast. "Hrvatski vojnik je brend, cijenjen je u društvu i uvijek je uz svoj narod, spreman pomoći," rekao je.

Čestitajući ročnicima na njihovoj motiviranosti i želji da služenjem pridonese obrambenom sustavu RH, načelnik GS OSRH general Mirko Šundov naglasio je kako u profesionalnom vojničkom pozivu postoji nekoliko središnjih događaja, a jedan od njih je davanje svečane prisege kojom se obvezuju na časnu i profesionalnu službu.

"Ovom ste se prisegom obvezali na vjernost domovini te na profesionalno izvršavanje svojih

obveza uz dosljedno poštivanje Ustava i zakona, kao i na čuvanje i razvijanje vrednota na kojima je utemeljena naša pobjednička Hrvatska vojska," poručio je general Šundov.

Ročnik Mario Jukić (24) iz Imotskog, magistar naftnog rudarstva, pojasnio je što ga je privuklo da se prijavi na dragovoljno vojno osposobljavanje: "U vojsku sam se prijavio iz moralnih razloga jer dolazim iz vojničke obitelji." Također, naglasio je kako smatra da svaka generacija iz pijeteta i poštovanja prema Domovinskom ratu i poginulim braniteljima koji su dali život za svoju domovinu, ima dužnost pridonijeti čuvanju vrijednosti iz Domovinskog rata, a on je to

učio pristupivši obuci dragovoljnog vojnog osposobljavanja.

Svoj doprinos Domovinskom ratu i Hrvatskoj vojsci želi dati i ročnica Martina Juranek iz Donjeg Miholjca, magistrica fizike i informatike koja je nedavno diplomirala naglasivši: "Moja dugogodišnja želja bila je postati časnica Oružanih snaga RH, a dragovoljno vojno osposobljavanje prvi je korak k tome. U daljnjoj se budućnosti vidim u Oružanim snagama RH jer postoji mogućnost daljnjeg usavršavanja u profesionalnoj karijeri."

Osmotjednoj obuci, koja je započela 11. svibnja 2018., pristupio je ukupno 171 ročnik, od čega 29 ročnica. Od početka uvođenja dragovoljnog vojnog osposobljavanja 2008. godine, obuku je završilo 7339 ročnika, od čega 849 ročnica.

Tijekom obuke ročni vojnici obučavaju se iz programskih područja: Rukovanje osobnim oružjem, Kretanje, Komuniciranje, Zaštita, Reakcije, Vojna služba, Tjelovježba i Psihološka priprava ročnika.

Dragovoljni ročnici koji uspješno završe obuku stječu vojno-stručnu specijalnost (VSSp) streljačka, dužnost strijelac roda pješništva te time ispunjavaju jedan od propisanih uvjeta za prijam u djelatnu vojnu službu, odnosno stječu mogućnost sudjelovanja u razvrstanoj pričuvu. Obuka 22. naraštaja ročnika na dragovoljnom vojnom osposobljavanju završava 6. srpnja 2018. ■

Martina BUTORAC, snimio Željko ANĐELIĆ

OSRH

REPREZENTACIJA MORH-A VOJNOM PRVENSTVU

Reprezentacija Ministarstva obrane i Oružanih snaga RH nastupala je na 50. CISM-u, Svjetskom vojnom prvenstvu u streljaštvu održanom od 29. svibnja do 6. lipnja u Thunu, u Švicarskoj. Na natjecanju je sudjelovalo 550 natjecatelja iz 45 zemalja članica CISM-a Međunarodnog vijeća za vojni sport. Republika Hrvatska nastupila je u disciplini pištolj u muškoj i ženskoj konkurenciji, a predstavljalo ju je osam djelatnika MORH-a i Hrvatske vojske - pukovnik Tihomir Galić iz Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan" Hrvatske kopnene vojske kao kapetan ekipe i natjecatelj, nad narednik Vatroslav Drmić iz Počasno-zaštitne bojne i razvodnik Željko Anđelić iz Bojne veze HKov-a u muškoj konkurenciji te stožerna narednica Sanja Roguljić iz ZOD-a "Fran Krsto Frankopan" kao trenerica, satnica Dragica Peti iz Središnjice za upravljanje osobljem, stožerna narednica Marijana Špirelja iz ZzP-a i narednica Tatjana Moser iz Inženjerijske pukovnije HKov-a kao natjecateljice u ženskoj konkurenciji. Hrvatski strijelci ostvarili su četiri pojedinačna ulaska u finale u obje konkurencije (Špirelja, Drmić i Peti), a pojedinačno i ekipno su postigli najbolje rezultate u usporedbi s ostalim zemljama regije.

"Pozitivni dojmovi nakon povratka s natjecanja u Švicarskoj nisu se stišali. Nova iskustva, nova prijateljstva te uistinu odlični rezultati naših predstavnika oslikavaju sve ono korisno što sport donosi sobom. Saznanja da smo pre-

ma ukupnim rezultatima natjecanja lideri u streljaštvu u regiji te spoznaja da smo nastupili u finalnim natjecanjima pojedinačno u muškoj i ženskoj kategoriji čini nas ponosnim. Istodobno nas i obvezuje da nastavimo s radom i ispravimo određene nedostatke te da u budućnosti budemo još kvalitetniji. Masovnije sudjelovanje pripadnika MORH-a i Hrvatske vojske u CISM-ovim međunarodnim sportskim aktivnostima povlači za sobom i pozitivnu promidžbu Hrvatske vojske i šalje pozitivnu sliku hrvatske države u cjelini," kaže CISM-ov delegat MORH-a i OSRH pukovnik Galić.

Na svojem prvom nastupu na Svjetskom vojnom prvenstvu odličan rezultat ostvarila je satnica Dragica Peti ušavši u finale u pojedinačnoj konkurenciji, a u disciplini brza paljba osvojila je 34. mjesto. "Prezadovoljna sam rezultatom s obzirom na to da sam prvi put sudjelovala na ovakvom natjecanju. Prednost mi je bilo to što sam bila neopterećena rezultatom, bilo mi je važno sudjelovati i dati sve od sebe. Takav stav donio mi je i dobar rezultat. U finalu sam imala podršku cijele ekipe i to mi je puno značilo," rekla je satnica Dragica Peti, višegodišnja prvakinja Oružanih snaga u streljaštvu. Sudjelovanje na CISM-ovu svjetskom

I OSRH NA SVJETSKOM U STRELJAŠTVU

"Naša je želja sudjelovanje naših pripadnika na što više natjecanja kojima je baza vojni sport s tendencijom da se na natjecanja upute oni djelatnici koji su ostvarili najbolje rezultate na prvenstvima OSRH," rekao je čelnik misije pukovnik Tihomir Galić iz Zapovjedništva za obuku i doktrinu "Fran Krsto Frankopan"

vojnom prvenstvu, ističe pukovnik Galić, povratak je pripadnika Hrvatske vojske na međunarodna vojna natjecanja. Naime, od 2009. pripadnici MORH-a i Hrvatske vojske od međunarodnih CISM-ovih sportskih aktivnosti nastupali su jedino na CISM-ovu Futsal Cupu, vojnom natjecanju u kojem sudjeluju zemlje iz regije. "Od ove su godine najbolji sportaši imali priliku opet nastupiti na svjetskom vojnom prvenstvu u skijanju u Austriji, regionalnom natjecanju u orijentacijskom trčanju u Sloveniji i ovom prvenstvu u streljaštvu. Naša je želja sudjelovanje naših pripadnika na što više natjecanja kojima je baza vojni sport s tendencijom da se na natjecanja upute oni djelatnici koji su ostvarili najbolje rezultate na prvenstvima OSRH," zaključuje pukovnik Galić. ■

OSRH

U vojarni 123. brigade Hrvatske vojske u Požezi 30. je svibnja održana ceremonija otkrivanja spomen-poprsja junaka Domovinskog rata, stožernog brigadira Damira Tomljanovića Gavrana čije ime nosi Dočasnička škola Hrvatskog vojnog učilišta smještena u ovoj vojarni.

Otkrivanju poprsja nazočili su potpredsjednik Vlade i ministar obrane Damir Krstičević, zamjenik načelnika Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske general-pukovnik Drago Matanović, posebni savjetnik ministra obrane

Martina BUTORAC, snimio Tomislav BRANDT

SVEČANO OTKRIVENO SPOMEN-POPRSJE DAMIRA TOMLJANOVIĆA GAVRANA

"Otkrivanje spomen-poprsja tek je naša mala zahvalnost čovjeku koji je sebe, sa svojim Tigrovima, stavio na raspolaganje svojoj jedinjoj domovini Hrvatskoj. Nije se štedio, znao je kakvim je pogibeljima izložen i bio je spreman na žrtvu. Sloboda Hrvatske bila je njegov cilj," istaknuo je ministar obrane Damir Krstičević

nekadašnji zapovjednik 1. gardijske brigade i jedan od inicijatora podizanja spomen-poprsja umirovljeni brigadni general Božo Kožul, zamjenik ravnatelja VSOA-a brigadni general Ivica Komljen, ratni zapovjednik 1. gardijske brigade Tigrovi Marijan Mareković, zamjenik zapovjednika HVU-a "Dr. Franjo Tuđman" brigadir Željko Dadić, zapovjednik Dočasničke škole "Damir Tomljanović Gavrana" pukovnik Zdenko Šakota, nekadašnji zapovjednik 1. gardijske brigade Tigrovi Ivica Krizmanić, predstavnici Udruge ratnih veterana 1. gardijske brigade Tigrovi, izaslanici Grada Požege i Požeško-slavonske županije te obitelj Damira Tomljanovića Gavrana.

"Ponosan sam što se spomen-poprsje Damira Tomljanovića Gavrana otkriva 30. svibnja, na dan kad se nekad slavio Dan državnosti. Vjerujem i podržavam ideju da ovaj datum, koji je bio toliko prihvaćen u hrvatskom narodu, ponovno bude Dan državnosti, jer i na taj način čuvamo vrijednosti na kojima počiva hrvatska država," rekao je ministar Damir Krstičević. U svojem obraćanju ministar Krstičević istaknuo je da bez ljudi poput Tomljanovića Gavrana koji je bio velik moralni uzor i istinska legenda, ne bi bilo ni Hr-

vatske vojske, ni slobode, ni Hrvatske. "Bilo je u našim redovima onih koji su se nametnuli kao uzori, kao vođe. Jedan iz tog časnog stroja bio je i naš Gavrana. Današnje otkrivanje spomen-poprsja tek je naša mala zahvalnost čovjeku koji je sebe, sa svojim Tigrovima, stavio na raspolaganje svojoj jedinjoj domovini Hrvatskoj. Nije se štedio, znao je kakvim je pogibeljima izložen i bio je spreman na žrtvu. Sloboda Hrvatske bila je njegov cilj," istaknuo je Krstičević. "Nakon njegove tragične smrti", nastavio je ministar Krstičević, "nisu ga zaboravili ni hrvatski vojnici, ni narod. Na prijedlog umirovljenog generala Ante Gotovine predsjednik Franjo Tuđman u Šepurinama je 1994. otvorio Obučno središte gardijskog desantnog pješništva pod nazivom "Damir Tomljanović Gavrana, a danas njegovo ime nosi Dočasnička škola Hrvatskog vojnog učilišta. Ministar Krstičević naglasio je kako je profesionalni dočasnički kadar kraljeznica Hrvatske vojske.

"Zbog realističnije obuke i spremnosti, planira se ponovno uspostavljanje tečaja za borbenu obuku dočasnika i vojnika elitnih pješćkih postrojbi. Tečaj će biti prilagođen modernim potrebama i izazovima, ali i obogaćen iskustvima koja

smo stekli u završnim operacijama Domovinskog rata," pojasnio je Krstičević. Taj će tečaj nositi ime još jednog junaka Domovinskog rata, Marka Babića, koji je braneci Vukovar sam uništio 14 tenkova. Ministar Krstičević tom je prilikom najavio i kako će zagrebačka vojarna "Croatia" ponijeti ime 1. gardijske brigade Tigrovi, u skladu s odlukom da Hrvatska vojska bude prožeta simbolima Domovinskog rata.

Okupljenima se obratio i zamjenik načelnika Glavnog stožera OSRH general-pukovnik Drago Matanović rekavši kako je Tomljanović Gavrana uvijek bio prvi na čelu svoje postrojbe, a uzrečica *Stižem prijatelju* njegovim suborcima ulijevala je sigurnost u teškim trenucima na ratištu. Govoreći o Dočasničkoj školi, general Matanović istaknuo je kako je njezina temeljna zadaća izobrazba cjelokupnog dočasničkog kadra za sve dočasničke dužnosti u Hrvatskoj vojsci. "Dočasnici Hrvatske vojske tijekom Domovinskog rata i u svim operacijama potpore miru dali su svoj izniman doprinos. Zato, samo dobrom izobrazbom i obukom, temeljenoj na iskustvima Domovinskog rata, naše Oružane snage mogu biti ono što su bile i u proteklih dvadeset i sedam godina: jamac sigur-

nosti našoj domovini," rekao je Matanović. Dodao je kako se, zbog promjena u sigurnosnom okruženju, nastavni planovi, program i obuka stalno prilagođavaju kako bi svi pripadnici Hrvatske vojske bili osposobljeni za brze i učinkovite odgovore na najsloženije suvremene sigurnosne izazove.

Okupljenima su se prigodno obratili i izaslanik ministra hrvatskih branitelja Tome Medveda i jedan od ratnih zapovjednika Tigrova, umirovljeni general Marijan Mareković koji je istaknuo ljudske i vojničke vrijednosti suborca i prijatelja Damira Tomljanovića Gavrana, te pukovnik Zdenko Šakota, zapovjednik Dočasničke škole "Damir Tomljanović Gavrana". Poprsje Damira Tomljanovića Gavrana, koje je izradio akademski kipar Neven Bilić, blagoslovio je generalni vikar Vojnog ordinarijata don Marko Medo, a nakon toga uzvanici su položili vijence. U glazbenom je dijelu programa nastupila Klapa "Sv. Juraj" HRM-a. "Zahvaljujem svima što održavaju uspomenu na mojeg sina i sve branitelje. I nakon 25 godina čekam sina da se vrati i još se nisam navikla da je to put bez povratka. Dok sam živa ja i njegovi suborci, živjet će i on s nama," rekla je majka Damira Tomljanovića Gavrana, Mara Tomljanović.

Damir Tomljanović Gavrana u obranu domovine uključio se 1990. godine, pristupivši Jedinici za posebne namjene MUP-a RH u bazi Rakitje te potom 1. gardijskoj brigadi Tigrovi, s kojom prolazi brojna bojišta od istočne i zapadne Slavonije, Banovine i Korduna do krajnjeg juga Hrvatske. Od 1993. kao zapovjednik 2. bojne gardijske brigade Tigrovi zapovijeda Sektorom Zadar te postrojbama koje su držale položaje na Velebitu. Poginuo je tijekom obilaska jednog od velebitskih položaja 17. veljače 1994. Njegovo ime danas nose ulice u najvećim hrvatskim gradovima, trgovi, vojne škole, sportski tereni, memorijali, hodočašća, a posebna uspomena na njega čuva se u njegovu rodnom mjestu Krivom Putu, gdje se svake godine obilježava spomendan njegove pogibije. ■

Tekst i slike: OJI

EFP U LITVI

U sklopu provedbe vježbe Saber Strike 18 na vojnom poligonu Pabrade u Republici Litvi 11. lipnja održan je Dan uvažanih gostiju kojem su nazočili i zapovjednik Gardijske mehanizirane brigade brigadni general Tihomir Kundid i hrvatski vojni izaslanik u Republici Litvi brigadir Jugoslav Jozić. Predstavljena im je svrha i glavni obučni ciljevi te dosadašnje etape vježbe.

Zamjenik zapovjednika američkih kopnenih snaga za Europu general-bojnik John Gronski čestitao je na postignućima, a ministar obrane Republike Litve Raimundas Karoblis zahvalio je svim nacijama angažiranim na provedbi vježbe.

Združenim djelovanjem NATO-ovih snaga koje se nalaze u aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Republici Litvi (eFPBG LUT-DEU) te pripadnika američke i litavske vojske prezentirane su taktike, tehnike i procedure u provedbi vojnih operacija u naseljenom području tijekom kojih su sudionici prikazali vrhunsku obučenost i sposobnost združenog djelovanja zračnih, kopnenih i snaga za posebne namjene.

Nakon završetka pokazne vježbe organiziran je taktičko-tehnički zbor opreme i sredstava kojima su opremljene postrojbe. General Kundid u pratnji hrvatskog vojnog izaslanika brigadira Jožića i zapovjednika 1. HRVCON-a bojnika Marka Krpana obišao je postrojene pripadnike koji su sudjelovali na vježbi. Uz generala Kundida čestitke pripadnicima na prikazanoj uvježbanosti uputili su i zamjenik zapovjednika američkih kopnenih snaga za Europu general-bojnik John Gronski i zamjenik zapovjednika kopnene vojske Savezne Republike Njemačke general-pukovnik Carsten Jacobson. ■

Združenim djelovanjem NATO-ovih snaga koje se nalaze u aktivnosti ojačane prednje prisutnosti u Republici Litvi (eFPBG LUT-DEU) te pripadnika američke i litavske vojske prezentirane su taktike, tehnike i procedure u provedbi vojnih operacija u naseljenom području. Sudionici su prikazali vrhunsku obučenost i sposobnost združenog djelovanja zračnih, kopnenih i snaga za posebne namjene. Danu uvažanih gostiju na vojnom poligonu Pabrade nazočio je i zapovjednik Gardijske mehanizirane brigade brigadni general Tihomir Kundid

SABER STRIKE 18

Vježba Saber Strike 18 godišnja je vježba koja se već osmi put provodi s ciljem jačanja spremnosti i interoperabilnosti savezničkih snaga te provjere sposobnosti brzog razmještanja združenih NATO-ovih snaga visoke spremnosti (NATO Very High Readiness Joint Task Forces). Rijč je o intergranskoj NATO-ovoj vježbi koja se provodi na teritoriju četiriju zemalja (Republike Estonije, Republike Latvije, Republike Litve i Republike Poljske), u njoj sudjeluje više od 18 000 vojnika iz 19 nacija, a vježbom zapovijeda Multinacionalni korpus Sjeveroistok (MNC-NE).

➔ PREDSTAVLJAMO

Početkom travnja ove godine poručnica Martina Radnić, inače zapovjednica Voda za selekciju, uzgoj i preddresuru u Satniji za obuku vodiča i službenih pasa "Satnik Krešimir Ivošević", postala je prva žena koja je završila Tečaj za vodiča službenog psa. Radi trenutačno s njemačkom ovčarkom Astom na usavršavanju potrebnih vještina, a s njezinim štencem Kennyjem prolazi početni trening...

Kad god Hrvatska vojska šalje kontingent u međunarodnu misiju, često u društvu vojnika i vojnika budu i službeni psi. Oni u misijama izvršavaju važne zadatke kao što je potraga za eksplozivima ili zaštita područja u kojem se kontingent nalazi. Da bi bili osposobljeni za te zadatke, moraju proći trening u Satniji za obuku vodiča i službenih pasa "Satnik Krešimir Ivošević" Pukovnije Vojne policije u Dugom Selu.

Naša ekipa uputila se u posjet budućim službenim psima u Dugo Selo. Dok smo hodali prema poligonu čuli smo: "Ne smiješ varati! Lažeš kao pas!" Izjava je to koja bi u normal-

PRVA ŽENA SLUŽBENOG

nim okolnostima bila izrečena ljutim tonom i shvaćena kao pogrdna. No, u ovom slučaju bila je izrečena kroz smijeh, dok je pas na obuci zaobilazio klackalicu umjesto da se popne na nju. Izrekla ju je poručnica Martina Radnić – ime koje će ostati zabilježeno u Satniji za obuku vodiča i službenih pasa "Satnik Krešimir Ivošević" (SOVSP). Naime, ona je početkom travnja ove godine postala prva žena koja je završila Tečaj za vodiča službenog psa. I sama je svjesna da to nije beznačajan pothvat pa ni ne skriva ponos. "Biti prvi u nečemu velika je čast," govori nam i dodaje: "Drago mi je tim više jer je put do zvanja bio dug."

Profesionalni put poručnice Radnić bio je na neki način zacrtan od njezina rođenja jer joj je i otac bio djelatna vojna osoba. No, odabir poziva vodiča pasa u Vojnoj policiji bio je određen njezinom ljubavlju prema životinjama. "Cijeli sam život sa životinjama. Imam kod kuće njemačku boksericu Romu. Zapravo, bokseri su cijeli život u obitelji. Bavim se i jahanjem. Razlog mojeg javljanja i pristupanja u vojsku bio je raditi ovdje," prisjeća se.

Svaki pripadnik SOVSP-a brine se za dva ili tri

Iva GUGO, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

ENA VODIČ SLUŽBENIH VOJNIH PASA

psa. Poručnicu Radnić sudbina je spojila s trima: Ellom, Astom i Kennyjem.

Belgijska ovčarka Ella bila je prvi pas za kojeg se poručnica Radnić skrbila. Njihov prvi susret opisuju kao ljubav na prvi pogled: "Njezine oči i pogled osvojili su me na prvu." Danas jedanaestogodišnja Ella uživa u psećoj mirovini.

Njemačka ovčarka Asta i dalje je operativni pas, a upravo je s njom poručnica Radnić prošla nedavno završeni Tečaj za vodiča službenog psa. Njih dvije upoznale su se kad se Asta tek okotila. Svaki put kad bi poručnica ušla u kotilište, Asta bi reagirala na zvuk njezinih koraka i razveselila se. Logično je bilo da upravo Asta postane njezin sljedeći službeni pas.

Prije sedam mjeseci Asta je donijela mlade na svijet. Među štencima bio je i Kenny, nazvan po liku iz crtića South Park. "Ušla sam u kotilište. Dok su ostali štenci spavali, on je doteturao do mojih čizama, sjeo na njihov vrh, dignuo glavu i pogledao me. Tad sam znala: 'Taj je moj, s njim ću dalje raditi'," preporučava nam poručnica Radnić. Dok s Astom radi na zahtjevnijim zadaćama, s Kennyjem prolazi

početni trening. Jednog će dana Kenny biti zvijezda metodske pokaznih vježbi i kinoloških manifestacija. Već je sad na dobrom putu: u veljači je osvojio četvrto mjesto na specijalnoj izložbi ovčara u Bjelovaru.

S vremena na vrijeme psi idu na socijalizaciju u dom svoje trenerice. Druže se tad s njezinom boksericom Romom i uče se na društvo drugih pasa osim onih u uzgajalištu. Stradale su u poručničinu domu tijekom tih posjeta mnoge cipele, krpe i spužve zbog rastućih zuba njezinih pasa. No, njoj sve to pričinja veliku radost. Ne bi te trenutke ni za što mijenjala.

Iako danas živi svoj san, poručnica Radnić morala je uložiti puno truda da ga ostvari. Točnije, morala je proći 315 sati obuke s odraslim psima i sa štencima tijekom dvomjesečnog razdoblja. Sa štencima je vježbala izvršavanje osnovnih zapovijedi, dok je s odraslim psima radila na zahtjevnijim zadaćama. Priznaje da joj je iskustvo rada sa psima u roditeljskom domu pomoglo pri obuci: "Mogu prepoznati govor tijela psa. Ako primijetim da se pas ne osjeća dobro, izuzmemo ga taj dan iz obuke." Ipak dodaje:

"Naša je obuka posebnija jer uključuje puno igre, ljubavi i nagrada." Vrhunac obuke bio je ispit. Na pismenom dijelu morala je dokazati poznavanje osnova veterine i kinologije. Praktični dio bio je također podijeljen na dva dijela; jedan je proveden s odraslim psima, a drugi sa štencima. Praktični dio s odraslim psima uključivao je tri vježbe. Prvim dvjema vježbama testirana je poslušnost psa, dok je na trećoj demonstrirano poznavanje procedura prilikom legitimiranja sumnjivih osoba. S druge strane, u praktičnom dijelu sa štencima testirani su poslušnost i motivacija. Posebni dio vježbe bila je "igra skrivača": vodiči su se skrili, a štenci su ih morali tražiti. Iako tijekom obuke bude mnogo veselih trenutaka, ona je itekako intenzivna. Međutim, svi kojima je san biti vodič službenih pasa moraju proći Tečaj. Ne završe li ga, ne mogu raditi u SOVSP-u. Otkako je Tečaj završio, za poručnicu Radnić nema predaha. Kao zapovjednici Voda za selekciju, uzgoj i preddresuru SOVSP-a, njezin tipični radni dan počinje sastankom s djelatnicima i dogovorom o dnevnom rasporedu aktivnosti.

Nakon sastanka pripadnici Voda čiste boksove i peru pse, a potom počinje obuka. Svakog je dana naglasak na nekoj drugoj komponenti. Na primjer, jedan dan trenira se poslušnost, idućeg se provode vježbe kojima se razvijaju plijenski nagoni pasa itd. Obuka je organizirana tako da se tijekom tjedna izvježbaju razni elementi rada službenih pasa.

Astu i Kennyja čeka još puno godina rada s njihovom trenericom na usavršavanju vještina. To druženje nastavit će se i poslije umirovljenja, kada će ih poručnica Radnić najvjerojatnije udomiti. O vlastitim planovima za profesionalno usavršavanje poručnica ne želi previše govoriti. Međutim, ne krije da ima mnogo želja. "Kenny i ja rado ćemo se prijaviti na sve što će nam se nuditi," samozatajno govori.

Kamo god je profesionalni put odvede, jedna će stvar u radu poručnice Radnić ostati ista – osmijeh na licu. Gledajući je dok trenira Kennyja, vidljivo je da je već ostvarila svoj najveći san: radi ono što voli i voli ono što radi. Uz takav entuzijazam nema sumnje u uspehe i u budućnosti. ■

► PREDSTAVLJAMO

SUDJELOVANJE U PRIČUV HV-A DAJE MI SIGURN

Kad je prije četiri godine pobijedila na natjecanju Dijamantne lige u Šangaju pa potom s Europskog prvenstva u Zürichu donijela brončanu medalju sa svojim osobnim rekordom od 199 centimetara, a na mitinzima Dijamantne lige redovito skakala uz bok našoj najtrofejnijoj visašici Blanki Vlašić, Zagrepčanka Ana Šimić (28) više nije bila samo mlada talentirana atletičarka iz Hrvatske, nego ozbiljna konkurentica za najsajjnija odličja. Međutim, zaredale su se ozljede i veliki su rezultati nakon toga izostali. Ana Šimić stoga je napravila velik zaokret u karijeri. Trener joj je postao njezin dotadašnji liječnik Zoran Tocilj, koji joj je i uspio izliječiti tešku ozljedu. Osim toga, visašica je promijenila i adresu pa tako sad veći dio vremena provodi trenirajući u Splitu s obzirom na to da u Zagrebu jedno vrijeme nije imala ni dvoranu za trening. "Zoran Tocilj uspio mi je izliječiti tešku ozljedu pa smo nakon cjelokupnog programa rehabilitacije nastavili surađivati," objašnjava atletičarka. U zimskim mjesecima koristi dvoranu u kojoj trenira i Blanka Vlašić, a premda

dosad nisu imale zajedničkih treninga, njezin joj otac Joško Vlašić rado udijeli i dobar savjet ako se to od njega traži. No, treninzi su ipak individualni, kao uostalom i sama disciplina skok u vis. Kod tog su je sporta privukli individualnost i sloboda prilikom skakanja, priznaje Ana Šimić. Zanimljivo je da je skok u vis dugo godina trenirala sa sestrom blizankom. "Atletiku sam počela trenirati s devet godina, zajedno sa sestrom. Istodobno sam trenirala više sportova, odbojku, košarku, ali ubrzo sam primijetila da mi se puno više sviđa individualni sport pa sam se na kraju odlučila samo za atletiku, odnosno skok u vis, koji mi je najbolje išao. Sa sestrom sam uživala trenirati i provoditi vrijeme, osobito zato što smo blizanke i jako smo vezane jedna za drugu," govori visašica. Sestra Ivana odustala je zbog bolesti od skoka u vis, a Ana se nada da će ponovno ostvarivati onako dobre rezultate

kakve je imala prije nego što su se zaredale ozljede. Uz brončanu medalju s Europskog prvenstva, atletičarka ističe da joj je najveći uspjeh zlatno odličje s Mediteranskih igara 2013. te sudjelovanje na Olimpijskim igrama. "Sva su natjecanja po nečemu posebna, no ona na kojima ostvarimo najveći uspjeh ipak ostaju u najljepšem sjećanju," iskrena je atletičarka. Osim trenera, Anu Šimić za Split odnedavno veže

Martina BUTORAC, snimio Mladen ČOBANOVIĆ

još jedna važna stvar u njezinu životu, a to je fakultet. Kaže kako je svjesna da trenira slabo plaćen sport od kojeg teško može živjeti nakon završetka profesionalne karijere pa je završila trogodišnji studij upravnog prava, a sad nastavlja školovanje na Sveučilištu u Splitu.

"Nakon završetka profesionalne sportske karijere vidim se kao pravica, kako radim u uredu. Mislim da je obrazovanje iznimno važno, posebno za manje, odnosno slabije plaćene sportove," kaže atletičarka. Upravo zbog toga što se bavi sportom u kojem nema pretjerano velike zarade, atletičarki i olimpijki

puno znači što je uvrštena na popis vrhunskih sportaša u pričuvnom sastavu Oružanih snaga Republike Hrvatske, sukladno Sporazumu o suradnji, unapređenju i razvoju sporta koji je u veljači 2015. sklopljen između Ministarstva obrane i Hrvatskog olimpijskog odbora.

"Puno nam znači podrška Ministarstva obrane. Moj sport nije toliko profitabilan, a ulažemo puno napora. Program sudjelovanja u pričuvnom sastavu Hrvatske vojske daje nam podršku za nastavak bavljenja sportom što duže možemo, ali i određenu sigurnost za budućnost. To je znak da nam je vojska otvorena i da nas

VISAŠICA ANA ŠIMIĆ (28), OSVAJAČICA EUROPSKE BRONCE I ZLATNA S MEDITERANSKIH IGARA 2013., ZAGREBAČKU ADRESU ZAMIJENILA JE SPLITSKOM, GDJE SE PRIPREMA ZA NOVU ATLETSKU SEZONU NA OTVORENOM. UGOVORNOJ PRIČUVNICI OSRH NA TRENINZIMA U SPLITU SAVJETE DAJE I JOŠKO VLAŠIĆ, OTAC I TRENER JEDNE OD NAŠIH NAJBOLJIH SPORTAŠICA I REKORDERKE U SKOKU U VIS BLANKE VLAŠIĆ

NOM SASTAVU NOST ZA BUDUĆNOST

podržava na našem putu," smatra hrvatska olimpijka. Kao i ostali sportaši koji su ugovorni pričuvnici u MORH-u, i atletičarka je prošla dragovoljno osposobljavanje u Požegi. "Obuka je bila kratka, učili smo kako stupati, maskirati se, trenirati smo, učili gađati. Narednici su bili dosta blagi prema nama i to je svakako bilo jedno novo i zanimljivo iskustvo," prisjetila se kroz smijeh. Za novu atletsku sezonu na otvorenom i nova natjecanja Ana je formu većinu vremena brusila u Splitu, a prvo veće natjecanje, najavila nam je talentirana visašica, bit će Europsko prvenstvo u Berlinu. ■

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

Foto: Austral

PORINUTO PRVO PACIFIČKO OPHODNO PLOVILO

Australska brodograđevna kompanija Austal porinula je krajem svibnja prvo tzv. pacifičko ophodno plovilo (*Pacific Patrol Boat*) klase Guardian. Ukupno 21 plovilo vrijedno gotovo 335 milijuna australskih dolara gradit će se za sigurnosne službe trinaest pacifičkih otočnih zemalja, a bit će im donirana u sklopu Commonwealthova Pacifičkog pomorskog sigurnosnog programa (*Pacific Maritime Security Program – PMSP*). Ugovori o gradnji spomenutih plovila dodijeljeni su u svibnju 2016. i travnju ove godine. Prvi ugovor odnosi se na gradnju 19 plovila, a drugi za dva plovila namijenjena pacifičkoj državi Istočni Timor. Australija je aktualnu klasu Pacific otočnim susjedima već donirala između 1987. i 1997. godine, i to ukupno 22 plovila. Novi projekt ima i šire značenje jer ga Australija želi iskoristiti kao polazište za programe razvoja i gradnje odobalnih ophodnih brodova i fregata za vlastitu ratnu mornaricu koji trebaju započeti ove odnosno 2020. godine.

Projekt PPB obuhvaća razvoj i projektiranje, gradnju, dostavu, obuku posade te održavanje 21 ophodnog plovila duljine 40 m. Plovila imaju širinu 8 m, gaz 2,5 m i sposobna su dosegnuti najveću brzinu do 20 čv. Smještaj je osiguran za 23 osobe. Njihova je dostava planirana od ove do 2023. godine, s tim da će prva jedinica biti dostavljena Papua Novoj Gvineji u listopadu ove godine. Trenutačno se u različitim fazama gradnje nalaze drugo i treće plovilo, a gradnja četvrtog započet će tijekom ovog mjeseca. Održavanje nove flote plovila provodit će se iz Australova objekta u Cairnsu, Queensland.

M. PTIĆ GRŽELJ

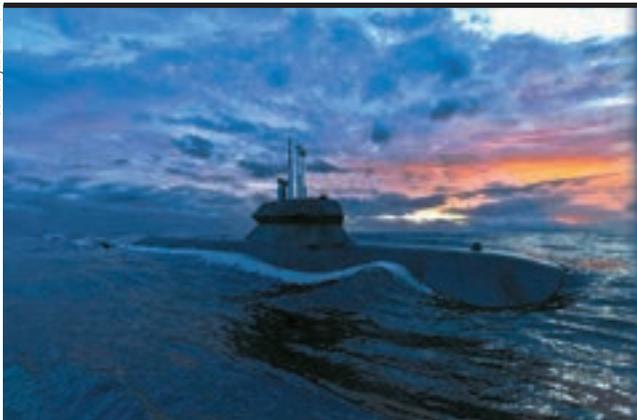

MMP-OV

Paneuropski proizvođač projektila MBDA 10. se lipnja pohvalio velikim postignućem svojeg prijenosnog protuoklopnog sustava MMP-Missile *moyenne portée* (franc. projektil srednjeg dometa). Naime, tijekom svibnja pripadnici francuske kopnene vojske proveli su gađanja u svrhu uvježbavanja za operativnu uporabu i provjere krajnjih dometa MMP-a. Izvršena su

dva ispaljenja koja su uspješno pogodila mete udaljene više od 5000 metara, čime ulazi u društvo renomiranog američkog sustava FGM-148 Javelin. Operateri su pogotke postigli zahvaljujući sustavu "zaključavanja" prije ispaljenja, a MMP projektil je prvih 4400 metara letio vođen fiberoptičkim kablom, da bi se u zadnjih šestotinjak metara prebacio u

Ilustracija: Damen

PROJEKT ZAMJENE PODMORNICA

Švedska tvrtka Saab i njezin nizozemski partner Damen objavili su službene slike svojeg prijedloga za program zamjene podmornica klase Walrus nizozemske Kraljevske ratne mornarice. Nizozemskim novinama Telegraaf, čelnici dviju tvrtki prikazali su ilustracije i osnovnu projektnu dokumentaciju kao i prve pojedinosti o mogućnostima podmornice. Obje

tvrtke rade na konceptu od potpisivanja zajedničkog sporazuma u siječnju 2015.

Nova generacija podmornica temeljit će se na Saabovoj izvoznoj inačici podmornica projekta A26 sa zračno-neovisnom propulzijom (AIP) koju tvrtka gradi za potrebe švedske mornarice. Direktori dviju tvrtki naglasili su da će modularni dizajn broda omogućiti

Foto: Laurent Guichardon/MBDA

REKORD

autonomni "ispali-i-zaboravi" način. Zanimljivo je da je predviđena maksimalna udaljenost na kojoj bi MMP trebao pogađati mete 4000 metara. Ugovorena je s francuskom vojskom koja će biti prvi korisnik sustava. Do 2025. godine Francuzima će biti isporučeno 400 lansirnih jedinica i 1950 projektila, a prvi isporučeni upravo su oni kojima trenutačno vježbaju neke

od postrojbi-korisnika. Najavljeno je također da će neki MMP-i do kraja ove godine biti isporučeni na operativnu uporabu postrojbama koje djeluju u misijama izvan Francuske. Za kupnju sustava navodno je zainteresiran i Katar, a za razvoj nove inačice za indijsku vojsku MBDA-ov partner je indijska tvrtka Larsen & Toubro.

D. VLAHOVIĆ

ORNICA KLASSE WALRUS

nizozemskim tvrtkama implementaciju svoje opreme u novu klasu, kao i obnovu tijekom operativnog vijeka. Nadalje, lanser namijenjen specijalnim postrojbama, smješten pored torpednih cijevi u pramčanom dijelu, omogućio bi ronionicima vodoravan otplov iz podmornice. Zahvaljujući promjeru od jednog i pol metra, cijev će biti dovoljnog opsega za lansiranje

malih plovnih jedinica, s posadom i bez posade. Nizozemsko ministarstvo obrane očekuje da će program zamjene podmornica klase Walrus koštati više od 2,5 milijardi eura. Dodjela ugovora o gradnji podmornica očekuje se tijekom 2021., a prva bi podmornica trebala biti dostavljena tijekom 2027. godine.

M. PTIĆ GRŽELJ

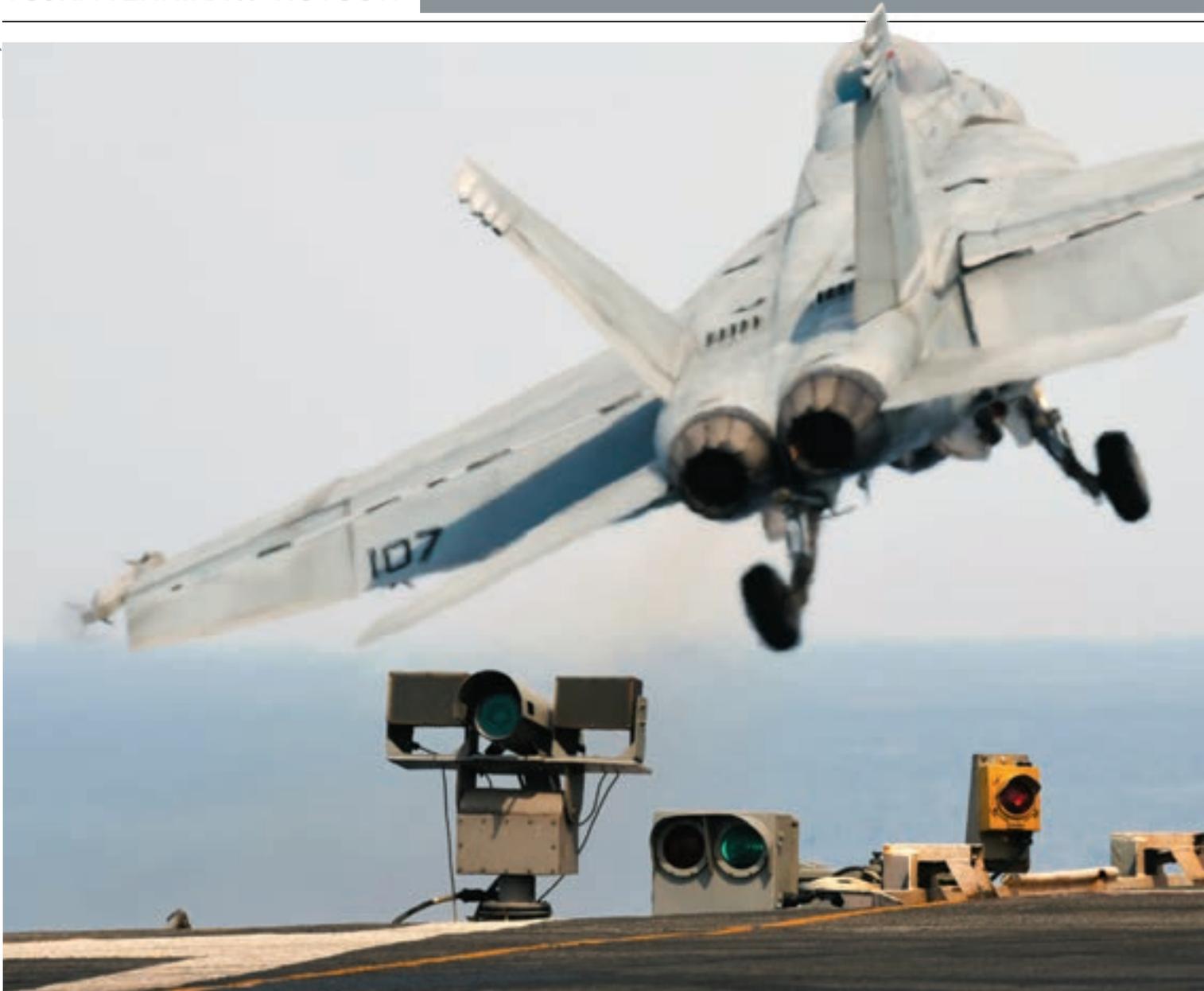
Foto: Ministry of Defence of the Russian Federation

T-80BVM NA ARKTIKU

Rusko ministarstvo obrane 7. je lipnja objavilo da je tenk domaće proizvodnje T-80BVM u ciklusu uvođenja u operativnu uporabu u postrojbi smještenoj na krajnjem sjeverozapadu zemlje. Riječ je o korpusu kopnene vojske koji je operativno pridružen Sjevernoj floti, a sjedište mu je u gradu Pečenga u Murmanskoj oblasti na granici s Norveškom. Trenutačno je u tijeku obuka posada na tenkovima, naglasak je na gađanju iz pokreta glavnim topom od 125 mm i sekundarnim naoružanjem, a podrazumijevaju se i manje atraktivni elementi poput temeljnog održavanja vozila. Inače, proizvodnja novih tenkova T-80 bila je zaključena u drugoj polovici 1990-ih, a od 1970-ih s tvorničkih traka ih je izišlo više od 10 000. Zbog većih operativnih troškova u odnosu na T-72 i T-90 bili su povučeni u priču. Modernizacija na inačicu BVM, prvi put predstavljenu prošle godine, trebala bi dovesti vozila do karakteristika potrebnih za djelovanje u ekstremno hladnim arktičkim uvjetima. Ključni su motori s plinskim turbinama koji su spremni za rad u samo nekoliko minuta nakon paljenja pri temperaturi od -40, za razliku od klasičnih dizelskih motora kojima treba četrdesetak minuta. Zbog tih motora, koji proizvode zvuk sličan avionima, T-80BVM dobili su nadimak "mlazni tenkovi". BVM ima i novi sustav pokretanja, električni generator prilagođen za niske temperature, ciljnički sustav, ojačani oklop i sustav za upravljanje paljbom koji dopušta djelovanje i zapovjedniku i ciljaču. Na predstavljanju u rujnu 2017. istaknute su sljedeće karakteristike: borbena masa od 46 tona, tri člana posade, eksplozivno-reaktivni oklop Relikt, duljina 7 m, širina 3,38 m, visina 2,21 m. Uz top 2A46M1 125 mm naoružanje čine i koaksijalna strojnica PKT 7,62 te protuzrakoplovni top NSVT od 12,7 mm.

D. VLAHOVIĆ

Foto: US Navy

Vlade Belgije i Nizozemske službeno su 8. lipnja pokrenule postupak nabave četiriju fregata i dvanaest plovila namijenjenih protuminskom djelovanju (MCMV) za potrebe svojih ratnih mornarica. Za belgijsku mornaricu bit će nabavljeno šest

Ilustracija: Ministerie van Defensie

FREGATE I MCMV-ovi ZA BELGIJU

MCMV-ova u svrhu zamjene šest postojećih plovila klase Tripartite. U nizozemskoj mornarici isti će broj zamijeniti šest preostalih od nekadašnjih 15 MCMV-ova iste klase, koju u Nizozemskoj zovu Alkmaar. Fregate će biti raspodijeljene u jednakom omjeru između dviju zemalja, no njihova će gradnja trajati više od sedam godina, a operativnost prve očekuje se 2025. Sukladno prije

potpisanom Memorandumu o razumijevanju (MoU) između dviju vlada, Belgija je zadužena za MCMV, a Nizozemska za zajedničku nabavu fregata. Očekuje se da će svi brodovi kao i preteća oprema te sredstva biti isporučeni između 2021. i 2030. godine.

Za fregate je nizozemska agencija za nabavu vojne opreme zatražila ponudu (bez natječaja) od lokalnih tvrtki Damen Schelde Naval Shipbuilding i Thales Netherlands. Glede MCMV-ova, trenutno se natječu ponuditelji s nekoliko europskih

SUPER HORNET OPET NA TRACI

Američko ministarstvo obrane 8. je lipnja potvrdilo nabavu 18 višenamjenskih borbenih aviona F-18 Super Hornet za Ratnu mornaricu. Riječ je o 15 jednosjeda F/A-18E i tri dvosjeda F/A-18F. Ugovor sklopljen s tvrtkom Boeing vrijedan je 862 milijuna dolara i obuhvaća isporuku aviona iz pune proizvodne serije Lot 42. To znači i oživljavanje proizvodne trake Super Horneta jer je Boeing dosad mogao računati isključivo na modernizaciju postojeće mornaričke flote tih aviona dogovorenu u ožujku ove godine koja, među ostalim, podrazumijeva produljenje radnog vijeka sa 6000 na 9000 letnih

sati. Dosad se moguća nabava Super Horneta dovođila u vezu s oružanim snagama barem desetak zemalja, ali osim američke ratne mornarice i australskog ratnog zrakoplovstva još nema drugih operatera. Komentirajući novi ugovor, portal defense-aerospace.com navodi da on znači "novo produljenje života" za taj avion i posljedica je stalnih problema s proizvodnjom i uvođenjem aviona F-35 Lightning II u operativnu uporabu, kao i potpore američkog predsjednika Donalda Trumpa održavanju proizvodnje F/A-18E/F.

D. VLAHOVIĆ

I NIZOZEMSKU

oblikovnih rješenja: Saab s MCMV 80, BMT Group s VENARI-85 te Sea Naval Solutions, konzorcij francuskih tvrtki STX France i Socarenam te belgijskog EDR-a s projektom Deviceseas. STX France je taj višenamjenski brod predstavio 2016. godine. Ima duljinu od 80 m, širinu 15 m te istisninu 3700 tona. Posada broji 60 članova. U opremi su dva površinska besposadna plovila te do osam autonomnih roni-

lica, koji bi bili smješteni u posebnom hangaru. Oblikovno rješenje sadrži dovoljno palubnog prostora za smještaj dvaju kontejnera namijenjenih dodatnoj opremi, a podrazumijevaju se i sonari te uređaji za čišćenje i uništavanje mina. Konzorcij navodi i plan prema kojem bi se plovila gradila u Francuskoj, a opremala svim sustavima u Belgiji.

M. PTIĆ GRŽELJ

Foto: Facebook/Philippine Air Force

JOŠ FA-50 ZA FILIPINE

Filipinski ministar obrane Delfin Lorenzana prošlog je tjedna dao intervju listu Manila Bulletin u kojem je najavio da će njegova zemlja kupiti dodatnih 12 aviona FA-50PH, inačice T-50 Golden Eagle. S korejskim proizvođačem Korea Aerospace Industry (KAI) otprije je dogovorena prva serija od 12 istih aviona i svi su isporučeni do kraja svibnja 2017. Međutim, filipinski predsjednik Rodrigo Duterte prije preuzimanja dužnosti 1. srpnja 2016. izjavio je da je ta nabava, koju je inicirala prethodna administracija, rasipanje novca jer će avioni služiti samo za ceremonije. Međutim, čini se da se predomislio nakon što su se svestrani FA-50PH, koje Filipinci koriste kao lake jurišnike, pokazali vrlo učinkovitim prošle godine u oslobađanju grada Marawija na otoku Mindanaou koji su zauzeli islamistički teroristi. Izgleda da je zanemaren i jedan incident u kojem su zbog prijateljske vatre FA-50PH smrtno stradala dvojica filipinskih vojnika a više ih je ranjeno, pa su avioni neko vrijeme bili prisilno prizemljeni. U svakom slučaju, Lorenzana je rekao da sporazum s Korejcima još nije zaključen, ali je u pripremi, a ostavio je otvorenim i konfiguraciju te namjenu budućih aviona. U svakom slučaju, nova nabava lakih jurišnika dovodi u pitanje starije planove filipinskog ratnog zrakoplovstva da se opremi punokrvnim višenamjenskim borbenim avionima.

D. VLAHOVIĆ

ARROWHEAD 140 ZA TYPE 31E

Industrijska grupa Team 31 predvođena britanskom tvrtkom Babcock koja se natječe za gradnju fregata opće namjene Type 31e namijenjenih britanskoj Kraljevskoj ratnoj mornarici prikazala je 31. svibnja svoj projektni prijedlog Arrowhead 140. Osnovna brodska platforma temeljit će se na oblikovnom rješenju danskih fregata klase Iver Huitfeldt. Babcock navodi kako su odabirom projekta Arrowhead 140 smanjili programske rizike kroz provjereni temeljni dizajn, a plovilo je projektirano s ciljem smanjenja troškova održavanja i uzima u obzir moguće nadogradnje tijekom operativnog vijeka.

Konzorcij se nada da dokazani dizajn ne povlači nikakve troškove razvoja i projektiranja te smanjuje vrijeme ispitivanja i pokusnih plovidbi prvog plovila u klasi.

Ilustracija: Babcock International

M. PTIĆ GRŽELJ

KOPNENA VOJSKA

Francuski tenk Leclerc, kad se pojavio 1990., bio je vrlo napredan, posebice u elektronici. Imao je i jedinstven pogon, tri člana posade odnosno automatski punjač topa, modularni oklop i napredni sustav za aktivnu obranu zadimljavanjem. Međutim, tenk je tad bio vrlo skup što je zasigurno jedan od razloga što su ga osim francuske vojske nabavili samo Ujedinjeni Arapski Emirati po cijeni od oko devet milijuna eura po tenku. U tijeku je modernizacija Leclerca koja bi Francuskoj vojsci trebala osigurati moderan tenk do ulaska eventualne zamjene u naoružanje, što bi moglo nastupiti tek poslije 2030.

Leclerc je već gotovo pa tridesetogodišnjak i Francuzi i dalje kontinuirano rade na njegovoj modernizaciji

Francuzi još od Drugog svjetskog rata kod tenkova i oklopnih vozila općenito preferiraju mobilnost i brzinu nauštrb oklopa. Taj se pristup može vidjeti na primjeru vrlo uspješnog lakog tenka AMX-13, glavnog borbenog tenka 1960-ih i 70-ih AMX-30 (od 36 tona) te niza kotačnih vozila za izravnu vatrenu podršku i izviđanje (često nazvanih lovcima tenkova) kao što su Panhard ERC i AMX-10RC. Jedan je od razloga i izričito ekspedicijska priroda njihove vojske, što pak znači da vozila trebaju biti lakša radi strateškog prijevoza i manje zahtjevne logistike u slabo prometno povezanim dijelovima

Zemljine kugle gdje su francuski vojnici najčešće djelovali. S Njemačkom je kao zamjena za AMX-30 i Leoparda 1 pokrenut zajednički projekt novog tenka, no kao u mnogim takvim međunarodnim projektima nije *daleko dogurao* i svatko je otišao svojim putem: Nijemci prema Leopardu 2, većem i veće mase, a Francuzi prema Leclercu.

Leclerc je, dakle, nastavak francuskog trenda jer je s 54,5 tona manje mase od svojih vršnjaka Leoparda 2 i Abramsa koji prelaze 60 tona. *Izbacivanje* punitelja iz posade je, kao i kod sovjetskog T-72, omogućilo da tenk

Vedran SLAVER

LECLERC

HVATA KORAK

FRANCUSKI GLAVNI BORBENI TENK NIJE ZASTUPLJEN U SVIJETU POPUT NJEGOVIH ZAPADNIH PANDANA ABRAMSA I LEOPARDA. AKO TU SITUACIJU NE PROMIJENE NOVE, POBOLJŠANE INAČICE, MOGUĆE JE DA ĆE NJEGOVO MJESTO PREUZETI PLANIRANI FRANCUSKO-NJEMAČKI PROJEKT

top od 20 mm. Ukupna je zaliha streljiva za top 40 granata od čega su 22 u kupoli u spremniku automatskog punjača. Te granate u kupoli su od ostatka kupole, tj. posade, odvojene oklopnom pregradom. Spremnik ima i posebno konstruirane ploče koje se izbijaju pri eksploziji streljiva i tako usmjeravaju energiju eksplozije prema van. Za strojnice je na raspolaganju do 950 metaka kalibra 12,7 x 99 mm i 3000 metaka od 7,62 x 51 mm.

UPRAVLJANJE VATROM I ZAŠTITA

Vatrom se upravlja preko sustava za upravljanje vatrom pod imenom COTAG, a sustav za upravljanje borbom (BMS – *Battle Management System*) uvelike olakšava posao zapovjednika tenka. U tenkove francuske vojske ugrađen je BMS sustav ICONNE tvrtke Thales dok je inačica za UAE dobila za Leclerc originalno namijenjen sustav FINDERS (*Fast Information, Navigation, Decision and Reporting System*). Ciljačev glavni alat je SAGEM HL60. Sastoji se od termalne kamere, CCTV kamere, elektrooptičkog dnevnog uređaja i laserskog daljinomjera te stabilizacijskog sklopa s dvama žiroskopima i ljudskog sučelja. Zapovjednikov ekvivalent je HL70, panoramski stabiliziran blok na krovu kupole. Leclerc ima aktivni sustav zaštite GALIX koji koristi čak 27 lansera dimnih bombi i bombi za blisku obranu od pješastva. Pasivnu zaštitu čini oklop koji kombinira čelik, titanij i NERA oklop. NERA je akronim za Non-

bude manjih dimenzija, tj. da manju površinu treba zaštititi oklopnom pa tako da na kraju bude i manje mase od tenkova usporedive zaštite s četirima članova posade.

MODERAN KONCEPT

Glavno naoružanje čini top GIAT CN 120-26/52 glatke cijevi kalibra 120 mm i stabiliziran u dvjema osima. Za njega je na raspolaganju pet vrsta originalnog streljiva s tim da je kompatibilan i s drugim tenkovskim NATO-ovim streljivom tog kalibra. Top ima duljinu cijevi od 52 kalibra što je svojedobno bilo vrlo napredno rješe-

nje. Primjerice, američki Abrams još uvijek ima top duljine 44 kalibra dok Leopard 2 tek s inačicom A6 dobiva top duljine 55 kalibra, dakle, desetak godina nakon Leclerca. Glavno protu-oklopno streljivo francuskih Leclerca je potkalibarni kinetički projektil od osiromašenog urana OFL 120 F2 120 mm. Uz top je spregnuta teška strojica 12,7 mm GIAT M693 (F2), a na krovu kupole nalazi se strojica NFI kalibra 7,62 mm. Takav je raspored također posebnost Leclerca, kod drugih tenkova uobičajen je obratni raspored. Francuzi samo slijede filozofiju AMX-30 koji je čak imao spregnut

KOPNENA VOJSKA

Explosive Reactive Armor, odnosno neeksplozivni reaktivni oklop. Radi se o oklopu koji se sastoji od paralelno postavljenih razmaknutih ploča obloženih gumom ili sličnim materijalom. Ploče se, pojednostavljeno rečeno, prilikom pogotka kumulativnim nabojem deformiraju i tako prekidaju, lome kumulativni mlaz smanjujući mu učinkovitost.

Taj je oklop modularan, odnosno oblikovan je u blokove koji se jednostavno postavljaju na osnovnu čeličnu oplatu tenka. To omogućuje brzu zamjenu pogodenih i oštećenih modula i brzo vraćanje tenka u borbu te olakšava modernizaciju oklopne zaštite jer ne zahtijeva zadiranje u konstrukciju tenka.

JEDINSTVENI POGON

Pogon Leclerca čini specifična kombinacija osmocilindričnog dizelskog motora SACM V8X-1500 snage 1500 KS s kojim je integrirana plinska turbina Turbomeca TM-7038 koja omogućuje dobro ubrzanje tenka od 0 do 32 km/h u 5 sekundi. Turbina se koristi i kao APU (*auxiliary power unit*) za proizvodnju električne energije (9 kW) koju koriste ugrađeni električni uređaji prilikom mirovanja, kad je glavni motor ugašen. Motor je uvezan s automatskom transmisijom SESM ESM 500 s pet brzina za kretanje prema naprijed i dvjema za unatrag. Otvjes je hidropneumatski. Najveća je brzina tenka 72 km/h na cesti, odnosno 55 km/h izvan nje, domet s punim internim spremnicima iznosi 550 km, a s vanjskim spremnicima postavljenim u stilu sovjetskih/ruskih tenkova i do 650 km. Svladava vertikalne prepreke visine 1,25 m, prednji nagib os

LE CHAR LECLERC

TAKTIČKO-TEHNIČKE ZNAČAJKE

- 1 jurišni tenk
- 2 modularan širok oklop od čelika visoke čvrstoće, aluminija i titanija; reaktivni oklop NERA
- 3 Top Glat CN 120 -26/52 (NATO), stabiliziran, kromiran, s automatskim punjenjem (40 projektila, od čega 22 u pretpunjenju); kadenca paljbe 6/min
- 4 Spregnuta strojica 12,7 mm (950 metaka; kadenca paljbe 600/min)
- 5 Strojica 7,62 mm na kupoli tenka
- 6 2 x 9 bacača dimnih kutija (dim, granate, mamci)

Posada: tročlana (ciljač, vozač i zapovjednik vozila)

Duljina: 6,88 m (9,87 m s topom)

Širina: 3,60 m (3,71 m s bočnom zaštitom)

Visina: 2,53 m

Borbena masa: 56 t

Podvozje: hidropneumatsko

Brzina u terenskim uvjetima: 55 km/h

Brzina unatrag: 38 km/h

Brzina na cesti: 72 km/h

Snaga: 34 KS/t

Autonomija: 500 - 650 km

Proizvođač: Nexter

Francuski glavni borbeni tenk u UN-ovim bojama u misiji u Libanonu

60 %, bočni nagib do 30 % te prelazi rov širine do tri metra.

TRI SERIJE

Proizvođač GIAT, poslije pretvoren u Nexter, domaćoj je vojsci isporučio ukupno 406 Leclerca. Kako su se tehnički problemi rješavali u hodu,

tenkovi su isporučeni u trima serijama s nizom podinačica. U prvu seriju (S1) koja je u sastavu vojske zamijenjena tenkovima 2. i 3. serije, ulaze pretproizvodne inačice T1 i T2 u ukupno 17 primjeraka i serijske inačice T3, T4 i T5 proizvedene između 1992. i 1996. u 132 primjerka. Drugu seriju

Foto: Ministère des Armées

Foto: US DoD/Wikimedia Commons

Leclercov prethodnik AMX-30, tj. njegova inačica B2 u Saudijskoj Arabiji uoči početka Zaljevskog rata 1991.

Ilustracija: Ministère des Armées

(S2) čini inačica T6 koja je dobila klimatizacijski uređaj, T7 sa sustavom za prijenos podataka i boljim optičkim blokovima zapovjednika te T9 koja je dobila novu IRIS termalnu kameru. Treću seriju (SXXI) čine inačice T10 s ciljničkim blokom zapovjednika HL70 u punoj funkciji (dodan laserski dalji-

nomjer i termalna kamera) i T11 koja je dobila BMS sustav ICONI. Isporu-ka svih tenkova završena je 2007. s tim da je nakon tog dijelom provedena i modernizacija starijih inačica serije 2 s elementima zadnjeg stan- darda dok su tenkovi serije jedan po- vučeni iz uporabe.

Foto: Facebook/12e régiment de cuirassiers

Leclerc je nešto manje mase od drugih zapadnih borbenih tenkova, ponajprije zbog izrazito ekspedicijskog karaktera francuske kopnene vojske

TERMINATEUR

Posebno zanimljiva izvedenica Leclerca postala je poznata javnosti sredinom 2016. Tad su se pojavile fotografije tog tenka s topom kalibra 140 mm. STAT je inačicu prigodno nazvao *Terminateur*. Radilo se o tehnološkom demonstratoru koji je 2015. napravljen na tijelu privremene inačice za izvlačenje MARS dodavanjem znatno uvećane kupole i masivnog eksperimentalnog topa T4 dužine cijevi od 55 kalibara. Masa je tenka 60 tona, a navodno može nositi 22 ili 31 komad golemog dvodijelnog streljiva dužine 1,5 metara. Na *Terminateuru* je isproban automatski punjač te je provjerena mogućnost gađanja iz pokreta.

Na osnovi produženog podvozja tenka izrađena je i inačica za izvlačenje Leclerc MARS koja je bila privremeno rješenje do dolaska konačne inačice za izvlačenje DNG - *Dépanneur Nouvelle Génération* (francuska vojska koristi naziv DCL - *Dépanneur du Char Leclerc*). Tu je i inženjerska inačica Leclerc EPG koja je u osnovi slična DNG-u no ima nešto drugačiju opremu, prije svega mehaničku ruku sa žlicom za kopanje i drugim nastavcima umjesto krana. EPG inačica nije našla kupca.

GUBITAK NA VALUTI

Jedini izvozni uspjeh Leclerca jest prodaja Ujedinjenim Arapskim Emiratomima i obuhvaćala je 388 tenkova te 46 vozila za izvlačenje DNG za 3,2 milijarde dolara. Isporu-ka je počela 1994., međutim ugovor je izvršen tek 2003. za tenkove i 2008. za DNG inačicu jer su isporučeni tenkovi još uvijek patili od niza *dječjih bolesti* zbog kojih je jako kasnilo njihovo uvođenje i u francusku kopnenu vojsku. Naravno, GIAT je popravljanje ispučenih tenkova mnogo koštalo, no najveća blamaža posla bilo je ugovaranje isplate u dolarima. Naime, troškovi proizvodnje računali su se u francima i poslije u eurima što je na kraju zbog tečajne razlike rezultiralo gubitkom za tvrtku od čak 150 milijuna eura. Inačica za Emirate dobila je naziv Leclerc Tropicalisé te se dosta razlikuje od francuske. Na podužoj listi izmjena ističe se novi pogon u obliku EuroPowerPacka koji se sastoji od motora MTU MT 883 Ka 500 snage 1500 KS i transmisije Renk HSWL

Foto: Ministère des Armées

Inačica za izvlačenje DCL - *Dépanneur du Char Leclerc*

KOPNENA VOJSKA

Foto: Ministère des Armées

295 TM. Ugrađeni su i dizelski APU motor, daljinski upravljana strojnica MAG58 postavljena iza okna ciljača, zamijenjen je zapovjednikov ciljnički optički blok HL-70 s HL-80 s termalnom kamerom Alis, tu je i sustav za upravljanje borbom FINDERS te telefon za komunikaciju s pješastvom.

VOJSKA UAE U JEMENU

Na zahtjev Tehničkog odjela francuske kopnene vojske (*Section Technique de l'Armée de Terre – STAT*) 2004. je razvijen komplet modernizacije za urbanu borbu pod nazivom AZUR. On uključuje daljinski upravljaju strojnicu na kupoli kao kod inačice za UAE, ali s francuskom strojnicom AANF1 i teleskopski optički blok za motrenje okolice tenka. Uključena je i oklopna

▲
Leclerc će sigurno ostati glavno rješenje za francuske tenkovske postrojbe barem još desetak godina

zaštita u vidu reaktivno-eksplozivnog oklopa i rešetkastog oklopa te zaštita rešetki motora i rashladnog sustava od Molotovljevih koktela. Podrazumijeva se i nova inačica GALIX bacača dimnih bombi te niz drugih manjih modifikacija. Nexter je 2011. dobio ugovor za ugradnju AZUR-a na, koliko je poznato, 15 tenkova vojske UAE-a. Leclerci vojske UAE-a vjerojatno su, za potrebe intervencije u Jemenu, tijekom 2017. dobili novi reaktivno-eksplozivni oklop tvrtke Dynamit Nobel Defence. Vjerojatno je riječ o modelu CLARA koji je poseban po tome da ne sadrži metalne dijelove te je sigurniji za pješastvo koje se nađe u blizini eksplozije. Proizvođač tvrdi da je taj oklop deset puta učinkovitiji od običnog pasivnog oklopa protiv kumu-

lativnih bojnih glava te pruža zaštitu i od potkalibarnih kinetičkih projektila srednjeg kalibra i eksplozivno oblikovanih projektila (EFP).

Inače, prema članku Francuskog instituta za međunarodne odnose iz prosinca 2016. emiratski Leclerci dosta dobro su se pokazali u ratu u Jemenu po teškom kamenitom, brdovitom i urbanom terenu. Iako su zabilježeni tehnički problemi, primjerice zastoji strojnica, kvarovi motora ili prekomjerno trošenje gusjenica zbog terena te utjecaja prašine i pijeska, to nije ugrozilo opću raspoloživost tenkova i borbene operacije zbog dobro organizirane logistike. Prema istom izvoru, od ukupno 70 do 80 angažiranih tenkova bio je uništen samo jedan. Pogoden je vođenom protuoklopnom

raketom sprijeda u vozački odjeljak. Zabrinjavajuće je da je taj tenk tad bio ujedno i jedini Leclerc uopće pogođen POVRs-om i to nekom inačicom sustava Konkurs koji nije tehnološki vrh. Taj slučaj možda i objašnjava nabavu dodatnog oklopa od Dynamit Nobela.

MODERNIZACIJA U OKVIRU SCORPIONA

Francuska vojska započela je opsežnu modernizaciju svojih oklopnih vozila u programu Scorpion čija je glavna vodilja umrežavanje i digitalizacija sustava. Program obuhvaća i nabavu novih oklopnih vozila te modernizaciju Leclerca u inačicu XLR. Nexter je 2015. dobio ugovor za modernizaciju 200 tenkova i 18 DLC inačica u vrijednosti od oko 330 milijuna eura. Izrada

prvih dvaju prototipnih primjeraka planirana je ove godine, a modernizacija preostalih trebala bi se dovršiti od 2020. do 2028.

Modernizacija se odnosi na ugradnju nove otvorene elektroničke arhitekture, sučelja za posadu, taktičkog radija Contact, nove opreme za noćno gledanje te sustava Scorpion za upravljanje borbom. Leclerc XLR dobit će još sustav za dijagnostiku i integriranu navigaciju s inercijalnim i GPS sustavom. Nadalje, za zaštitu osim oklopne konfiguracije slične AZUR-u, ugradit će se i sustav za ometanje daljinski aktiviranih improviziranih eksplozivnih naprava BARAGE (*Brouilleur Actif et Réactif avec Goniométrie*), unaprijeđeni i u BMS integrirani sustav GALIX te novi NBKO sustav. Na krov kupole

Foto: Ministère des Armées

Nove inačice zasad nisu potaknule prodaju tenka stranim zemljama

Foto: Facebook/12e régiment de cuirassiers

Glavno naoružanje čini top GIAT CN120-26/52 glatke cijevi kalibra 120 mm i stabiliziran u dvije osi

Foto: P. Valpolini/EDR Magazine

Leclerc je na sajmu Eurosatory 2016 bio izložen s nekim poboljšanjima predviđenim u programu Scorpion

dolazi nova daljinski upravljana vatrena stanica T2 sa strojnicom 7,62 mm kakva će ići i na novo oklopno kotačno vozilo ERBC Jaguar. Sve će to povećati masu tenka na i dalje prilično malih 57 tona. Očekuje se da će Leclerc XLR dobiti i novo streljivo za top, prije svega Nexterovu programiranu granatu HE M3M koja omogućuje borbu protiv ciljeva koji su u zaklonu.

Najavljena modernizacija trebala bi Leclercu osigurati relevantnost na bojišnici u sljedećih deset do vjerojatnije dvadeset godina kad se očekuje zamjena novim tenkom. Nosioci razvoja novog tenka vjerojatno će biti njemački Krauss-Maffei Wegmann i Nexter koji su već u zajedničkom holdingu KNDS, s time da je moguće da im se priključe još neke europske nacije. Poljska je već izrazila želju za sudjelovanjem, no suradnja će vjerojatno ovisiti o političkim odnosima unutar Europske unije. Na sajmu Eurosatory koji je bio u tijeku u trenutku zaključenja ovog broja Hrvatskog vojnika, predstavljen je KNDS-ov tenk. On je kombinacija Leopardova tijela i pogona te Leclercove kupole. ■

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: US DoD

F-16 BORE

Teroristički napadi putničkim avionima u New Yorku i Washingtonu 11. rujna 2001. potaknuli su američku vladu na globalni rat protiv terorizma te je pokrenuta operacija Trajna sloboda (Enduring Freedom). Iako se danas ona veže gotovo isključivo uz Afganistan, vojne su operacije vođene i na Filipinima te na rogu Afrike.

Napad na Afganistan započeo je zračnim udarima 7. listopada 2001. po kampovima za obuku terorista i vojarnama. S obzirom na to da je tehnološko i kadrovsko stanje afganistanskog ratnog zrakoplovstva bilo vrlo loše, nije postojala opasnost od mogućnosti presretanja. Jedina prijetnja dolazila

▲
Od 7. listopada 2001. F-16 nekoliko zemalja sudjeluju u operaciji Trajna sloboda

je od lakih raketnih sustava za protuzračnu obranu (PZO) kojima je zona djelovanja ograničena na 3500 m po visini. Stoga su svi F-16 bili naoružavani ili laserski navođenim bombama ili vođenim projektilima zrak-zemlja. Kako bi osigurali odgovarajuću lokaciju za polijetanje u borbeno djelovanje nad Afganistanom, Amerikanci su u Kirgistanu izgradili zrakoplovnu bazu "Manas". Savezničke su snage bazu rabile do lipnja 2014. kad je nadzor nad njom preuzeo kirgizansko ratno zrakoplovstvo.

INVAZIJA NA IRAK

Znatno teža zadaća očekivala je F-16 tijekom invazije na Irak 2003. Iako

je iračko ratno zrakoplovstvo do tada bilo znatno oslabljeno, još uvijek je posjedovalo lovačke avione spremne za borbu i nemali broj PZO raketnih sustava. No to nije bilo ni približno dovoljno da se povećaju irački izgledi za ikakvu suvislu obranu.

Od 180 iračkih borbenih aviona možda je tek polovina bila spremna poletjeti. Kako bi sačuvali što veći dio snaga, Iranci su veći broj MiG-ova 25 i Su-25 zakopali u pustinju. Unatoč tome, velik je broj aviona uništen na stajankama i u kaponirima prvim zračnim udarima koji su započeli 20. ožujka 2003. Mnogi irački piloti radije su svojim avionima pobjegli u Iran nego se

Mario GALIĆ

Operacije u kojima svjetska ratna zrakoplovstva koriste Fighting Falcon nastavile su se i u ovom stoljeću, pa i danas u medije vrlo često stižu vijesti o akcijama njihovih pilota koji lete upravo tim avionom

(II. DIO)

BE I BITKE

suprotstavili nadmoćnim savezničkim snagama.

Znajući da im najveća prijetnja dolazi od PZO raketnih sustava savezničke su snage tijekom invazije provodile sveobuhvatne mjere elektroničkog djelovanja usmjerene na ometanje radarskih sustava i sustava veze. Pritom su proturadarskim projektilima zrak-zemlja sustavno uništavani svi aktivni radari. No, 25. ožujka došlo je do prijateljske paljbe: američki F-16CJ lansirao je proturaketni projektil AGM-88 HARM na radar PZO raketnog sustava MIM-104 Patriot. Do incidenta je došlo zbog kvara na IFF-u (*identification-friend-or-foe*) sustavu prepoznavanja

na avionu. Kako bi se obranio od mogućeg napada, pilot je lansirao projektil na radar koji ga je zahvatio. Niti jedan F-16 nije bio stradao zbog neprijateljskog djelovanja. U međuvremenu, situacija u Iraku potpuno se promijenila. Danas je i ta zemlja među korisnicima Fighting Falcona, od 2014. iračko ratno zrakoplovstvo opremljeno je avionima F-16C Block 52 koji se trenutačno isključivo rabe za potporu snagama na zemlji.

DRUGI LIBANONSKI RAT

Nakon što su se izraelske snage 2000. povukle s juga Libanona u to su područje ušle snage vojno-političke

skupine libanonskih šijita Hezbolah. Došavši na sjevernu izraelsku granicu odmah su započeli s napadima preko nje, od 2000. do 2006. izvršili su više od 200 napada i upada na izraelski nacionalni teritorij. Uz pomoć Sirije i Irana Hezbolah se počeo naoružavati i projektilima zemlja-zemlja srednjeg dometa, kojima je mogao ugroziti izraelsko civilno stanovništvo u dubini teritorija. Zbog toga je izraelska Vlada odlučila ograničenom vojnom operacijom potisnuti Hezbolah dalje od svojih granica. Kao odgovor na napade s juga Libanona izraelsko je ratno zrakoplovstvo pokrenulo zračne udare na unaprijed odabrane ciljeve. Tako su 13. srpnja 2006. uništene sve tri poletno-sletne staze bejrutske zračne luke, koje su do tada služile za zračnu dopremu oružja Hezbolahu.

Istog dana pokrenuta je operacija Gustoća – 59 zračnih udara na odabrane ciljeve Hezbolaha, uglavnom na jugu Libanona. Primarni ciljevi bili su balistički projektili zemlja-zemlja Fajr-5 i Zelzal-2. Cijela je operacija trajala samo 34

RATNO ZRAKOPLOVSTVO

Foto: USAF

minute. Izraelski izvori tvrde da su u tim napadima uništili od polovine do dvije trećine projektila. Hezbolah će nekoliko godina poslije početi tvrditi da je veliku većinu projektila uspio izvući na sigurno neposredno prije početka zračnih udara.

IPAK - KOPNE NE SNAGE

Kako zračni udari i topnička paljba nisu mogli do kraja spriječiti napade višecijevnim lanserima raketa s juga Libanona, izraelska je vojska ušla u to područje nastojeći uništiti lansirne po-

— ▲ —▶—
S obzirom na to da su Iranci svoje avione zakapali u pustinju (gore irački MiG-25), američki su F-16 (desno) tijekom invazije na Irak 2003. uglavnom bili rabljeni za uništavanje ciljeva na zemlji

ložaje, od kojih su mnogi bili ukopani pod zemljom. Pritom su F-16 pružali blisku zračnu potporu snagama na zemlji.

Borbe su okončane 14. kolovoza 2006. U tom kratkom razdoblju izraelske su zračne snage izvršile čak 11 897 borbenih zadaća. Kako je Sirija odlučila da se neće umiješati u sukob, nije bilo zračnih borbi te su gotovo sve borbene zadaće bile fokusirane na uništavanje ciljeva na zemlji te izviđanje. Većinu su izveli izraelski F-16, a nešto je napada u drugoj fazi sukoba izvedeno jurišnim helikopterima Bell AH-1 Cobra i McDonnell Douglas AH-64A Apache. Iskustva iz Drugog libanonskog rata pokazala su da se, bez obzira na premoć u zračnom prostoru i masovnoj uporabi vođenih bombi i projektila zrak-zrak, pobjeda kakvu su trebali Izraelci teško može ostvariti bez uporabe kopnenih snaga.

ULJNA MRLJA

Izraelski F-16 ni nakon tog rata nisu mirovali. Oružani sukobi snaga palestinskih vojno-političkih organizacija Fataha i Hamasa započeli su 10. lipnja 2007. u području Gaze. Okončani su 15. lipnja pobjedom Hamasa i protjeriva-

njem snaga Fataha iz Gaze. Izrael je odgovorio uvođenjem potpune blokade Gaze, osim za dopremu humanitarne pomoći. Hamasov odgovor bio je izrada tunela ispod egipatske granice kojima su dopremani oružje i materijal. Hamas je započeo i s gradnjom velikog broja tunela prema Izraelu koje je namjeravao rabiti za prikrivene napade.

Stoga je 8. studenog 2008. izraelska vojska pokrenula operaciju Dvostruki izazov kako bi uništila tunele. Došlo je do sukoba s Hamasom pri čemu je ubijeno najmanje šest pripadnika organizacije. Zbog toga je od 4. studenog do sredine prosinca 2008. Hamas na jug Izraela lansirao više od 200 raketa. Hamas je 14. prosinca 2008. u Kairu zatražio da Izrael prekine blokadu Gaze. Zauzvrat su ponudili prekid raketiranja Izraela. Međutim, 18. prosinca Hamas odustaje od prijedloga i objavljuje da će započeti s još intenzivnijim napadima. Tog je dana Hamas na Izrael lansirao više od 20 raketa.

Na napade je 22. prosinca reagirao izraelski ministar obrane Ehud Barak upozorenjem da izraelska Vlada neće trpjeti Hamasove napade. Izraelsko ratno zrakoplovstvo izvelo je prvi zračni udar 24. prosinca. Istog dana Hamas objavljuje početak operacije

Foto: Lockheed Martin

F-16C/D Block 70 ratnog zrakoplovstva Ujedinjenih Arapskih Emirata

RAT U JEMENU

Najnoviji građanski rat u Jemenu započeo je 2015. U rat se uključila i koalicija devet arapskih i afričkih zemalja, koju predvodi Saudijska Arabija.

U borbenim operacijama intenzivno se rabe F-16 ratnih zrakoplovstava Bahreina, Jordana, Maroka i Ujedinjenih Arapskih Emirata.

Foto: US DoD

Uljna mrlja koju potvrđuje minobacačkim i raketnim napadom na Negev.

NADOLIJEVANJE SUFA

Izraelsko ratno zrakoplovstvo 27. je prosinca pokrenulo operaciju Lijevano olovo s ciljem sprečavanja Hamasovih napada. Kombinacijom napada F-16 i jurišnih helikoptera AH-64 u samo 220 sekundi napadnuto je 100 ciljeva. U drugom valu napada istog dana 64 borbena aviona i helikoptera istodob-

no je napalo 60 ciljeva. U napadima su rabljene i borbene besposadne letjelice naoružane vođenim projektilima Spike, izvorno namijenjenim protutenkovskoj borbi.

Izraelsko ratno zrakoplovstvo uporabilo je JDAM (*Joint Direct Attack Munition*) projektele zrak-zemlja za precizne napade te laserski navođene bombe PB500A1. Prvi su put u borbi uporabili vođene projektele zrak-zemlja GUB-39 SDB (*Small Diameter*

Belgijski F-16 ispušta mamce tijekom vježbe kod zračne luke u Kandaharu, Afganistan

Foto: NATO

Foto: Türk Silahlı Kuvvetleri

Turski F-16 s paletom naoružanja

OPERACIJA SUNCE

Prvi su F-16 turskom ratnom zrakoplovstvu isporučeni 1987. godine. Od ulaska u operativnu uporabu intenzivno se rabe za napade na ciljeve kurdskih snaga na istoku Turske.

Nakon sloma režima Sadama Huseina Kurdi su, uz pomoć SAD-a, na sjeveru Iraka formirali autonomnu regiju. Stoga je turska Vlada 2008. odlučila izvršiti ograničenu vojnu akciju na sjeveru Iraka kako bi odvojila kurdske snage u Iraku od snaga u Turskoj.

Operacija kopnenih snaga nazvana Sunce započela je 21. siječnja i trajala je do 29. veljače 2008. No još je 16. prosinca 2007. tursko ratno zrakoplovstvo započelo s udarima po ciljevima u Iraku. I nakon operacija kopnenih snaga tursko ratno zrakoplovstvo nastavilo je s udarima. Gotovo sve zračne napade izveli su F-16, a prvi su put uporabljeni za noćne napade.

Bomb). Uporaba SDB-a, mase tek 129 kg, omogućila je da jedan F-16 istodobno napadne velik broj ciljeva. Izraelsko ratno zrakoplovstvo u Lijevanom je olovu uporabilo čak 80 % vođenih bombi i projektila zrak-zemlja. Prema njihovim tvrdnjama čak 99 % ih je pogodilo cilj.

Sredinom siječnja 2009. iz zraka je napadnut krijumčarski konvoj s 23 vozila natovarena oružjem i potpuno je uništen. Konvoj se kretao preko sudanske pustinje prema Egiptu. Kako ni Sudan ni Izrael nisu bili spremni objaviti podatke o napadu, dio medija izvijestio je da su konvoj napale izraelske borbene besposadne letjelice Elbit Hermes 450. Vjerojatnije je da su one ipak rabljene za nadzor kretanja konvoja u realnom vremenu, dok je sam napad izveden kombinacijom aviona F-16I Sufa i vođenih projektila. Tijekom napada Sufe su morale preletjeti više od 2800 km te je izvršena dopuna gorivom u letu iz letećih cisterni iznad međunarodnih voda Crvenog mora.

U pozadini sukoba, pod pokroviteljskom Egipta, vodili su se pregovori o prekidu paljbe. Izrael je objavio da će 17. prosinca jednostrano prekinuti napade u ponoć istog dana. Idućeg dana i Hamas je objavio prekid napada.

LIBIJSKA REVOLUCIJA

Početkom 2011. diktatura pukovnika Moamara al-Gaddafi u Libiji bližila se kraju. Demonstracije u Banghaziju 15. su se veljače pretvorile u masovni sukob oporbe s libijskom policijom i tajnom službom. Za razliku od ranijih prosvjeda policija ovaj nije uspjela ugušiti, već je vrlo brzo prerastao

➔ RATNO ZRAKOPLOVSTVO

u otvorenu pobunu. Pobunjenici su u nekoliko tjedana osvojili ne samo Banghazi nego i veći broj istočnih obalnih gradova i naselja.

Gaddafijev je odgovor bio slanje vojske. Navodeći da želi zaštititi civile od zračnih udara 19. ožujka 2011. NATO predvođen SAD-om pokreće operaciju Odiseja u zoru s ciljem uspostave zone zabrane letenja iznad Libije. Već je 23. ožujka zamjenjuje operacija Ujedinjeni zaštitnik s istim ciljem, ali ovog puta utemeljena na rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a. U njoj je sudjelovao veći broj članica NATO saveza te nekoliko nečlanica (Jordan, Katar i Ujedinjeni Arapski Emirati).

Unatoč zoni zabrane letenja znatno bolje opremljena libijska vojska ubrzo je počela pobjeđivati i potiskivati pobunjenike prema Banghaziju. To je natjeralo SAD, Francusku i Ujedinjeno Kraljevstvo da 19. ožujka 2011. započnu zračne udare po libijskoj vojsci. Najveći broj zemalja uključenih u operacije odlučio je da će i dalje provoditi isključivo zonu zabrane letenja i neće se uključiti u napade.

Zračni udari po vojarnama, skladištima oružja i streljiva te naposljetku po oklopnim i topničkim postrojbama vrlo su brzo okrenuli odnose snaga. Već 20. kolovoza 2011. započela je odlučujuća bitka za Tripoli. Iako je nekoliko dana poslije bilo jasno da će pobunjenici osvojiti Tripoli, borbe su trajale sve do 28. kolovoza.

Libijska je revolucija još jednom dokazala svu učinkovitost zračnih snaga. Iako znatno bolje opremljena i obučena, libijska vojska nije mogla pobijediti pobunjenike jer je u svakodnevnim

Nakon što se u vrijeme Sadamova režima borilo protiv tih aviona, iračko ratno zrakoplovstvo postalo je korisnik Borbenih sokola

Hezbollahovi lanseri na ciljniku izraelskog aviona u srpnju 2006. godine

zračnim udarima gubila previše tehnike. Ratna zrakoplovstva SAD-a, Belgije, UAE, Danske, Nizozemske, Norveške i Turske u operacijama su rabili F-16. Nastradao je tek jedan F-16 i to emiratski, prilikom slijetanja u bazu Sigonella na Siciliji. Pilot se sigurno katapultirao.

GRAĐANSKI RAT U SIRIJI

Masovni prosvjedi protiv sirijske Vlade započeli su 6. ožujka 2011. u gradu Daraa i šire se na Damask. Vlast je na njih odgovorila uporabom vatrenog oružja. Uskoro su uslijedili napadi na policijske postaje, zgrade tajne policije i sjedišta stranke Baas.

Praktički nepostojeća i razjedinjena oporba nije uspjela stvoriti jedinstvenu frontu otpora, već je nastao veći broj često međusobno suprotstavljenih skupina. Tako je nastalo plodno tlo za širenje ISIL-a iz Iraka na Siriju. Snage ISIL-a su početkom srpnja osvojile grad Ar-Rakku i proglasile ga svojim sjedištem. Početkom 2015. ISIL je nadzirao gotovo polovinu Iraka i Sirije s oko 10 milijuna stanovnika, s vrlo dobrim izgledima da nastavi napredovati.

Zbog toga je u rujnu 2014. oformljena koalicija, predvođena SAD-om, koja je zračnom potporom i specijalnim

Foto: IDF

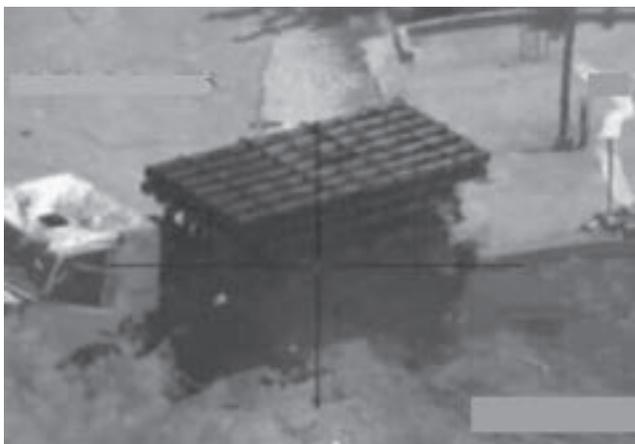

Foto: Forsvaret

Potporu međunarodnoj koaliciji i oporbenim snagama u Libiji su 2011. davali i norveški F-16

Foto: US DoD

snagama na zemlji trebala pomoći pobunjenicima u borbi protiv ISIL-a. Svojevrsna prekretnica bila je bitka za pogranični grad Kobani (na sirijsko-turskoj granici) koji su branile kurdske snage. U okruženju ISIL-a, obrana je počela popuštati. Održala se isključivo zahvaljujući potpori iz zraka. Bitka je okončana 26. siječnja 2015., no bio je to tek početak zračnih udara po ISIL-u. Jordanski F-16 oboren je kod Ar-Rakke 24. prosinca 2014. Prvo se vjerovalo da ga je oborila ISIL-ova protuzračna obrana, no američki službeni izvori tvrde da je oboren prijateljskom paljbom. Zračni su udari dostatno oslabili ISIL

pa je do ožujka 2018. ostao bez 98 % teritorija koji je držao 2015. Iako se nije pridružila koaliciji protiv ISIL-a, Turska je često rabila i još uvijek rabi F-16 u sukobima u Siriji. Medijski najpraćeniji bio je incident koji se zbio 24. studenog 2015. kad je turski F-16 oborio ruski Su-30 koji je, tijekom djelovanja protiv pobunjenika na sjeveru Sirije, navodno ušao u turski zračni prostor.

NEDAVNI DOGAĐAJI

Izraelsko ratno zrakoplovstvo i danas iz zraka napada ciljeve u Siriji i ponekad u Libanonu koji su povezani s

Foto: Celia Carlton/Israeli Air Force

Izraelski pilot kreće k svojoj F-16 Sufa

NAPAD NA SIRIJSKI NUKLEARNI REAKTOR

The New York Times 21. je ožujka 2018. prenio izjavu izraelskog premijera Benjamina Netanyahuja kojom je prvi put službeno potvrđeno da je Izrael 6. rujna 2007. napao sirijski nuklearni reaktor za obogaćivanje plutonija koji je trebao biti osnova sirijskog nuklearnog programa. Isporuka reaktora dogovorena je 2001. godine, a puštanje reaktora u pogon planiran je za kraj 2007. Iako je Izrael priznao napad na reaktor još uvijek se zna vrlo malo detalja. U napadu su sudjelovali F-15I Ra'am i F-16I Sufa – sveukupno osam aviona, a izveden je iz zrakoplovnih baza Ramon i Hatzerim. Avioni su poletjeli 5. rujna u 22:30, a u baze su se vratili idućeg dana u 2:30. Na tajni reaktor smješten u regiji Deir el-Zur lansirano je 18 tona (najvjerojatnije) vođenih projektila zrak-zemlja.

iranskim snagama i Hezbolahom. Pritom gotovo isključivo rabi F-16I Sufe i modernizirane F-16C/D Barak 2020. F-16 rabe i za obaranje besposadnih letjelica koje ulaze u izraelski zračni prostor iz Sirije i Libanona. Tako je 10. veljače 2018. izraelski AH-64 oborio besposadnu letjelicu koja je u izraelski zračni prostor ušla iz Jordana. Izraelsko ratno zrakoplovstvo započelo je, kao odgovor, s napadima na sirijske i iranske položaje u Siriji. Takvu snažnu reakciju Izraela izazvala je činjenica da je u njihov zračni prostor uletjela besposadna letjelica Saegheh. Prema medijskim navodima, radi se o iranskoj kopiji američke besposadne letjelice RQ-170 Sentinel. Iran je u posjed jednog Sentinela došao 4. prosinca 2011., kad se zbog kvara srušila iznad iranskog teritorija. Za potrebe iranske revolucionarne garde napravljena je vjerna kopija i to je upravo Saegheh. No iranska letjelica prema navodima iz Teherana nije namijenjena samo izviđanju nego i borbenom djelovanju. Izrael je procijenio da je incident od 10. veljače zapravo bio iranski pokušaj testiranja može li izraelski PZO otkriti tako malu besposadnu letjelicu smanjenog radarskog odraza.

Dakle, izraelsko ratno zrakoplovstvo je s osam aviona istog dana napalo iranski položaj s kojeg je Saegheh poletio i s kojeg je navođen. Pritom je sirijski PZO sustavom S-200V Vega uspio pogoditi jednog F-16I Sufa. Avion se srušio na sjeverni Izrael. To je obaranje pokrenulo novi val napada u kojem je napadnuto 12 ciljeva u Siriji, uglavnom PZO položaji i položaji iranskih snaga u Siriji. ■

Foto: NATO

Zračna fotografija ceste kraj Brege u Libiji, snimljena 20. lipnja 2011. Obratite pažnju na natpis TNX NATO kojim su libijski borci protiv Gadhafijeva režima željeli zahvaliti pilotima Sjevernoatlantskog saveza na potpori

 Hrvatska Povijest

KULMINACIJA GOTOVO DESETLJETNIH UNUTARNJOPOLITIČKIH PREVIJANJA U KRALJEVSTVU SRBA, HRVATA I SLOVENACA ZBILA SE 20. LIPNJA 1928. POSLANIK SRPSKE NARODNE RADIKALNE STRANKE PUNIŠA RAČIĆ ZA VRIJEME ŽUSTRE RASPRAVE U BEOGRADSKOJ NARODNOJ SKUPŠTINI ISPALIO JE TAD SMRTONOSNE HITCE IZ VATRENOG ORUŽJA NA POSLANIKE HRVATSKE SELJAČKE STRANKE

Država Slovenaca, Hrvata i Srba, tvorevina kratkog vijeka, ujedinjuje se 1. prosinca 1918. s Kraljevinom Srbijom u novonastalu državu pod nazivom Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca. Na čelu joj je bio regent Aleksandar Karađorđević (1888. - 1934.) iz srpske vladajuće dinastije koji je 1921. postao i kralj. Usprikos ujedinjenju, nad novom zajednicom lebdjeli su brojni oblaci upitnika u načinu uređenja i podjele vlasti. Još u studenom 1918. vođa Hrvatske pučke seljačke stranke (HPSS) Stjepan Radić (1871. - 1928.) izrekao je jednu od svojih proročanskih rečenica: "Ne srljajte kao guske u maglu", aludirajući na bezuvjetan pristanak na ujedinjenje i ulazak u novu zajednicu određenih političara i to bez pristanka vlastitog naroda.

DIKTATORSKI REŽIM

Već prve godine nove države pokazale su da je Radić bio u pravu. Knjiga *Povijest Hrvata* (Treća knjiga od 1918. do danas, Školska knjiga, Zagreb, 2007.) ističe da su članovi prve vlade Kraljevstva SHS bili izabrani bez slobodnih izbora i da su uglavnom bili pristaše unitarističko-centralističke struje. Regent Aleksandar ukazom je potvrdio imenovanje vlade, pokazavši tendenciju da se i ubuduće miješa u politički život zemlje, kako bi ostvario svoje interese. Nakon donošenja Vidovdanskog ustava u lipnju 1921., kojim se proklamirala ustavna i (lažna) parlamentarna monarhija, kralj Karađorđević dobio je još veće ovlasti. Imao je pravo raspustiti Narodnu skupštinu, imenovati vladu koja je ujedno bila i odgovorna njemu te proglasiti zakone. Stoga, ne iznenađuje činjenica koju navodi knjiga *Povijest – sv. 21. - Hrvatska povijest* (Europapress holding,

Još u studenom 1918. vođa Hrvatske pučke seljačke stranke (HPSS) Stjepan Radić (1871. - 1928.) izrekao je jednu od svojih proročanskih rečenica: "Ne srljajte kao guske u maglu", aludirajući na bezuvjetan pristanak na ujedinjenje i ulazak u novu zajednicu određenih političara i to bez pristanka vlastitog naroda

Zagreb, 2008.) da je kralj od 1921. do uvođenja diktature 1929. sudjelovao u promjeni čak 21 od 23 vlade. Jasno je da je njegov cilj bila konstantna destabilizacija političkog života kako bi instalirao svoj diktatorski režim.

USPON HRSS-a

Baš to razdoblje od uspostave Vidovdanskog ustava do uvođenja Šestosiječanjske diktature vrijeme je velikog uspona Hrvatske republikanske seljačke stranke. Knjiga *Povijest Hrvata* tvrdi da je prekretnica u ekspanziji stranke bila stranačka skupština s kraja 1920. Tad je donesen novi program stranke i novo ime kojim je službeno odbačen monarhijski ustroj i za cilj postavljena uspostava neutralne seljačke republike Hrvatske unutar međunarodno priznatog Kraljevstva SHS-a. Početkom 1921. HRSS (Hrvatska republikanska seljačka stranka) se s još nekoliko hrvatskih stranaka (Hrvatska zajednica, Hrvatski radnički savez i Hrvatska stranka prava) ujedinjuje u tzv. Hrvatski blok koji je od režima tražio poštivanje hrvatske nacionalne individualnosti, te gospodarskih, kulturnih i socijalnih tekovina hrvatskog naroda. Nakon početnog uspjeha na općinskim izborima 1921. Hrvatski blok ipak se nije predugo zadržao na političkoj sceni, ponajviše zbog nesuglasica oko načina rješavanja hrvatskog pitanja. Dok je primjerice HSP bio za rješenje isključivo uz pomoć

Josip BULJAN, snimio Karlo BRIGLJEVIĆ

90 GODINA ATENTATA U SKUPŠTINI

đunarodne zajednice, Radić je smatrao da ipak treba doći do sporazuma sa Srbima kako bi se hrvatsko pitanje trajnije rješilo. Blok se službeno raspao 1923. kada je HRSS odlučio samostalno izići na izbore i polučio izvanredan uspjeh, postavši po broju osvojenih mandata druga stranka u Kraljevstvu SHS.

BEZ DOGOVORA, BEZ POMOĆI

Nikola Pašić, vođa srpske Narodne radikalne stranke, bio je nakon izbora primoran uzeti u obzir HRSS kao jakog političkog čimbenika u državi. Nakon uspostave Federalističkog bloka, u koji su uz HRSS ušle i neke nehrvatske oporbene stranke poput Slovenske ljudske stranke (čelnik Anton Korošec) ili Jugoslavenske muslimanske organizacije (Mehmed Spaho), Pašić se pribijavao da bi prestanak bojkota Narodne skuštine HRSS-ovih zastupnika doveo do gubitka homogenosti vlade i gubljenja većine. Uskoro dolazi do pregovora između Pašića i Radića, no nakon nekog vremena Radiću je postalo jasno da su obećanja radikala, o rješavanju pitanja uređenja države i podjele vlasti, bile samo kupovanje vremena i želja za zadržavanjem vlasti. Nakon neuspjeha u pokušaju sporazuma sa Srbima, Radić napušta Hrvatsku i odlazi u inozemstvo agitirati kod europskih država pomoću rješenja hrvatskog pitanja. Nažalost, u inozemnim

krugovima nije bilo razumijevanja za njegove stavove jer velike sile nisu bile spremne, a najvjerojatnije niti željne, tražiti promjene u Kraljevstvu SHS.

U VLADU I IZ NJE

Povratkom Radića u državu parlamentarna kriza sve se više zaoštrava. Tako je 1925. zbog učlanjenja HRSS-a u Seljačku internacionalu u Moskvi, u kojoj su glavnu riječ vodili komunisti, pokrenut krivični postupak protiv HRSS-a na osnovi Zakona o zaštiti države, a Radić uhićen. Bez obzira na represiju vlasti i pritvaranje glavnog vođe, stranka je na izborima ponovno dokazala da je druga po snazi u zemlji. Nakon izbora, prema knjizi *Povijest sv. 21.*, dolazi do naglog preokreta u odnosu između HRSS-a i vladajuće Narodne radikalne stranke. Nakon tajnih pregovora Pavle Radić je u ožujku 1925. u Narodnoj skupštini pročitao izjavu prema kojoj HRSS priznaje Vidovdanski ustav i dinastiju Karađorđevića te iz imena ispušta republikansku oznaku i postaje Hrvatska seljačka stranka (HSS). U ljeto iste godine nastaje vlada Narodnog sporazuma (radikalno-radićevska) u kojoj je HSS imao četiri ministarska mjesta, a Radić je postao ministar prosvjete. Smatra se da je to bio Radićev taktički potez koji je za krajnji cilj imao konačno rješenje hrvatskog pitanja unutar Kraljevstva SHS. Premda se stanje u Hrvatskoj poboljšalo nakon ulaska HSS-a u Vladu, uskoro je bilo jasno

da Narodna radikalna stranka ne odustaje od centralizma. Nakon nekoliko kriza u godinu i pol Vlade, zbog korupcije među radikalnim ministrima, neprovođenja sporazuma i sve većih Radićevih kritika centralističkog sustava, početkom 1927. dolazi do njezina sloma. Tako se HSS ponovno našao u oporbi, a ovog puta je za neočekivanog partnera dobio Samostalnu demokratsku stranku, na čelu sa Svetozarom Pribičevićem, koja je predstavljala većinu Srba u Hrvatskoj. Sve se zbilo nakon velike promjene u političkom opusu Pribičevića, koji je odbacio jugoslavenski unitarizam i centralizam, shvativši da su kralj i radikali iskoristili njegovu stranku za ostvarenje svoje politike. Nova je koalicija kao program istaknula uvođenje demokratskih sloboda, jačanje autonomije unutar administrativno-teritorijalnih jedinica, ustavnost te provođenje istinskog parlamentarizma. Koalicija je tako, unatoč drugačijem pogledu na neka pitanja oko samog uređenja države, gurnula razlike u drugi plan kako bi se pokušali provesti navedeni zahtjevi.

SURADNJA S PRIBIČEVIĆEM

Kako piše Rudolf Horvat u svojoj knjizi *Hrvatska na mučilištu* (Školska knjiga, Zagreb, 1992.) Seljačko-demokratska koalicija je koncem 1927. i na samom početku 1928. započela s otvorenom kritikom na račun poreznog sustava, koji je u znatno većoj količini opterećivao *prečanske zemlje* (nesrpske), nego samu Srbiju. Horvat tvrdi da je Stjepan Radić u jednoj raspravi u Narodnoj skuštini u studenom 1927. prigovorio Srbima da pljačkaju Hrvatsku i prečanske krajeve, na što mu je ministar pošta Vlajko Kocić zaprijetio batinama. Već tada je bilo jasno da su zastupnici Seljačko-demokratske koalicije *uzdržali* režim i zastupnike iz vladajuće stranke u Narodnoj skupštini, koji su sve više počeli prijetiti fizičkim nasiljem prema njima. U siječnju 1928., kako iznosi knjiga *Povijest Hrvata*, koalicijske snage idu još dalje te izdaju rezoluciju kojom se od Vlade zahtijeva da osigura ravnopravnost na svim područjima javnog života, depolitizaciju državne administracije, proširenje samouprave administrativnih jedinica, s naglaskom na

HRVATSKA POVIJEST

financije. Kako bi razbio Seljačko-demokratsku koaliciju kralj Aleksandar nudi Stjepanu Radiću u veljači 1928. formiranje vlade, ali uz uvjet da se odrekne suradnje s Pribečevićem jer radikalima i samom kralju nije odgovaralo zajedništvo Hrvata i Srba u Hrvatskoj. Radić nije upao u klopku kao koju godinu prije te je odbio tu ponudu, nakon čega je radikal Velja Vukičević obnovio svoju vladu uz pomoć Slovenske ljudske stranke, krila Jugoslavenske demokratske stranke te Jugoslavenske muslimanske organizacije. Rudolf Horvat iznosi tvrdnju da se autoritet državne vlasti u idućem razdoblju još više srozao te da se vlada nikako nije uspijevala stabilizirati, a tome su pridonijele česte ostavke ministara. Poreleto s krizom vladajućih struktura rastao je i pritisak na Seljačko-demokratsku koaliciju, prijetećim govorima i napisima u tiskovinama. Raspust Narodne skupštine za vrijeme uskrsnih blagdana nakratko je ohladio vruću atmosferu u zemlji, ali uslijedio je još veće zaoštravanje odnosa.

VRHUNAC KRIZE

Kako piše Rudolf Horvat, svibanjske dane 1928. obilježile su Radićeve i Pribečevićeve velike nedjeljne skupštine, koje su održavane u hrvatskim krajevima. Na njima je energično kritizirana politika vlade čiju je većinu tvorila Narodna radikalna stranka. Istodobno u Narodnoj su skupštini nastavljene žustre, a često i uvredljive rasprave između zastupnika Seljačko-demokratske koalicije i vladajućih radikala. Horvat spominje kako je, već tada, zastupnik radikala Puniša Račić jasno propagirao velikosrpsku politiku govoreći kako bi trebalo doći do revizije Vidovdanskog ustava i da bi država trebala promijeniti ime u Kraljevina Srbija. Zvonimir Kulundžić u svojem djelu *Atentat na Stjepana Radića* (Stvarnost, Zagreb, 1967.) navodi kako su tiskovine odane radikalima i neki od samih zastupnika radikala sve više potencirali atmosferu za ubojstvo zastupnika HSS-a, često proglašavajući Radića umno poremećenom osobom, koja želi rasturiti državu. No, usprkos sve većim prijetnjama koalicija je nastavila s održavanjem velikih skupština. Posebno treba istaknuti onu od 10. lipnja 1928. u Osijeku na kojoj je Stjepan Radić žustro govorio protiv nasilja i korupcije u Beogradu.

Svibanjske dane 1928. obilježile su Radićeve i Pribečevićeve velike nedjeljne skupštine, koje su održavane u hrvatskim krajevima. Na njima je energično kritizirana politika vlade čiju je većinu tvorila Narodna radikalna stranka. Istodobno u Narodnoj su skupštini nastavljene žustre, a često i uvredljive rasprave između zastupnika Seljačko-demokratske koalicije i vladajućih radikala

Zajedno s Pribečevićem istaknuo je da treba revidirati Vidovdanski ustav i da državu treba podijeliti u četiri područja, od kojih bi hrvatski prostori spadali u Jadransko-podunavsko područje.

OTVORENE PRIJETNJE

Idućih dana postajalo je sve jasnije da stvari idu prema tragičnim događajima. Rudolf Horvat podsjeća da je 14. lipnja 1928. u proradikalnom beogradskom listu *Jedinstvo* izišao članak u kojem se otvoreno tvrdi da je dužnost da se one koji ruše državu, Stjepana Radića i Svetozara Pribečevića, ubije. Istog dana, nastavlja Horvat, na sjednici Narodne skupštine Radić na dobacivanje jednog od radikalnih zastupnika – "Hajde da vidimo možete li vi bez nas Srba", odgovara: "Možemo, ali nećemo, jer smo za narodno i državno jedinstvo. Ali vi ne možete bez nas. Vi ste za jedinstvo radikalnih džepova s državnom blagajnom". Radićeve riječi dodatno su razjarile radikalne zastupnike, a pet dana poslije, nakon što je Radić uputio primjedbu radikalima zbog njihovih nedolazaka na sjednice, zastupnik radikala Toma Popović je uzvikao: "Ovdje će pasti glava i bit će krvi, ali onda neće biti krivi Srbi." Kulundžić tvrdi da je Stjepan Radić tad bio upozoren da više ne dolazi na sjednice Narodne skupštine jer je postalo sve očitiije da se na njega sprema atentat. Na sve očitiije opasnost od ubojstva, vođa HSS-a je odgovorio: "Ja sam kao vojnik u rov u kojeg vodim borbu za prava hrvatskog seljačkog naroda. Ili ću iz njega izići kao pobjednik ili će me iz njega mrtvog iznijeti hrvatski narod."

"SAM ĆU GA KAZNITI"

Rudolf Horvat piše da su odmah ujutro 20. lipnja 1928., nakon što je predsjednik Narodne skupštine Ninko Perić otvorio sjednicu, zastupnici Seljačko-demokratske koalicije uputili prosvjed zbog prijetnji trojice zastupnika Narodne radikalne stranke. Zbog toga je u dvorani zavladao galama i žestoka rasprava, pri čemu je zastupnik radikala Toma Popović uputio nove prijeteće riječi – "Ja vas se ne plašim. Ja ću vam kazati isto što sam i jučer kazao. Ako vaš vođa Stjepan Radić, koji bruka hrvatski narod, i dalje produži vrijeđanjem, ja vam jamčim da će pasti njegova glava!" Popovića je predsjednik Skupštine

zbog toga kaznio pismenim ukorom. Zvonimir Kulundžić ističe da je nakon kolege iz stranke riječ uzeo Puniša Račić koji je, među ostalim, izrekao i nove prijetnje – "Izjavljujem pred vama svima, da nigdje srpski interesi, kad ne pucaju puške i topovi, nisu više bili dovedeni u opasnost negoli sada. Gospodo! I kao Srbin i narodni poslanik kada vidim opasnost prema svojoj naciji i zemlji, otvoreno kažem da ću upotrijebiti i drugo oružje koje treba da zaštiti srpske interese." Na njegove se riječi u Skupštini iznova digla buka, pri čemu je zastupnik SDK Ivan Pernar doviknuo radikalima – "Opljačkali ste begove!" Horvat opisuje kako je Račić izišao iz svoje klupe te krenuo na govornicu sučelice Hrvatima. Tad je stavio ruku u džep, okrenuvši se prema predsjedniku Periću kazavši mu: "Tražim g. predsjedniče da Pernara kaznite. Ako me vi ne štitite, sam ću ga kazniti." Prosvjedi pojedinih zastupnika odmah su se prolomili dvoranom, ali Račić nije odustajao od prijetnji, kazavši da ako bilo tko stane između njega i Pernara, poginut će.

TRENUCI KRVOPROLIĆA

Nakon izrečenih riječi, navodi Kulundžić, predsjednik Skupštine Perić prekida sjednicu u 11:25, a Puniša Račić vadi pištolj iz džepa. Horvat piše kako su ga ministri Vujičić i Kujundžić pokušali hvatanjem za ruku spriječiti da zapuca, ali fizički jaki Račić otarasio ih se te ispalio hitac prema Ivanu Pernaru, pogodio ga iznad srca. Idući metak trebao je biti namijenjen Stjepanu Radiću, ali je pogodio Đuru Basaričeka koji je htio spriječiti Račićevu namjeru. Ivan Granda također je pokušao zaštititi Radića, ali je dobio metak u ruku. Četvrti hitac ispaljen je na Stjepana Radića, pogodio ga u trbuh. Nakon toga Pavle Radić je skočio prema atentatoru te je i njega pogodio jedan centimetar ispod srca. Sve se, kaže Horvat, odvijalo u nepunu minutu. Kulundžić piše da je Račić nakon izvršenja zlodjela mirno izišao iz dvorane kroz ministarsku sobu, a potom i na ulicu te pobjegao automobilom koji ga je ispred čekao. Poslije početnog šoka i straha koji je zavladao Skupštinom, pojedini zastupnici, nakon pozivanja liječnika, pritrčali su u pomoć ranjenicima. Đuri Basaričeku nije bilo spasa te je na mjestu preminuo. Ista sudbina na putu do bolnice

zadesila je i Pavla Radića. Ostala trojica prevezeni su u bolnicu, a Horvat spominje da je Stjepan Radić čak sam izišao na hodnik Skupštine, ali tada se srušio. Nedugo nakon ubojstva na hitnoj sjednici Vlade donesena je odluka da se istraga povjeri sudu, a da se liječenje ranjenih zastupnika provede na državni trošak. Račić se, iznosi Kulundžić, nakon kratkog bijega, u stanu radikala Dragana Bojovića, u njegovoj pratnji predao, nakon čega mu je određen pritvor.

JAVNA DIKTATURA

Horvat piše kako su događaji iz Narodne skupštine stvorili pravu pomutnju u Zagrebu, gdje su ljudi, čuvši vijesti iz Beograda, već sljedećeg dana izišli na ulice i sukobili se s redarstvom, pri čemu su poginula trojica mladića, a više je desetaka osoba ranjeno i privedeno. Ostale hrvatske stranke stavile su na stranu sve nesuglasice, pozivajući na jedinstvo Hrvata te kažnjavanje počinitelja tog gnusnog djela. Seljačko-demokratska koalicija već je 21. lipnja objavila da neće više sudjelovati u radu Narodne skupštine, gdje je prolivena krv njihovih kolega. Đuro Basariček i Pavle Radić pokopani su u Zagrebu tri dana nakon atentata pred više od stotinu tisuća ljudi. Beogradski atentat potpuno je pomutio rad Narodne skupštine i samu vladu, pa je Velja Vukičević 4. srpnja podnio ostavku. Kralj Aleksandar Karađorđević pokušao je ranjenom Radiću, posredstvom Pribičevića, ponuditi mandat za sastavljanje vlade što je ovaj rezolutno odbio. Parlamentarna kriza nakratko je završena krajem srpnja, kada je Anton Korošec uspio sastaviti vladu. Narodna skupština

nastavila je rad bez zastupnika Seljačko-demokratske koalicije, koji su 1. kolovoza 1928. održali sjednicu na Markovu trgu u Zagrebu. U idućim danima vladala je prava sloga među hrvatskim strankama, koju je 8. kolovoza 1928. prekinula tužna vijest o smrti Stjepana Radića. Knjiga *Povijest sv. 21.* navodi da se Radićev sprovod, pred tri stotine tisuća ljudi nekoliko dana poslije, pretvorio u politički skup protiv velikosrpske hegemonije. U idućem su razdoblju neke tiskovine iznosile planove o *amputaciji* zapadnih dijelova Jugoslavije i stvaranju Sjedinjenih Država Srednje Europe, a mnogi su zazivali potpuno osamostaljenje Hrvatske. Vladko Maček, novi vođa HSS-a, i Svetozar Pribičević ubrzo su odbacili te špekulacije kazavši kako im nije u interesu rušenje države, već njezino preuređenje na temelju priznavanja nacionalnih individualnosti i ukidanja Vidovdanskog ustava. Stanje u državi nije se promijenilo ni u idućim mjesecima. Kulminacija krize zbilja se u prosincu 1928. kad u Zagrebu izbijaju novi nemiri sa smrtnim posljedicama, a nedugo zatim pada vlada Antona Korošeca. Prema knjizi *Povijest Hrvata* krize vlada bile su idealan scenarij za uvođenje diktature. Nakon što je odbio Mačekov prijedlog o federativnom uređenju, kralj Aleksandar Karađorđević, uz potporu je vojske, policije i državne birokracije, 6. siječnja 1929. uveo diktaturu.

SUDSKA LAKRDIJA

Proces protiv Puniše Račića započeo je u Beogradu gotovo godinu dana nakon atentata, točnije 27. svibnja 1929., i trajao je do 7. lipnja iste godine. Uz Račića, za pomaganje u atentatu bili su osumnjичeni narodni poslanici radikala Toma Popović i Dragutin Jovanović Lune. Kulundžić cijeli proces naziva lakrdijom prije svega zato jer je proces vodio Milutin Petrović, jedan od radikalima bliskih ljudi. Tijekom suđenja proradikalno nastrojene beogradske tiskovine pokušale su atentat prikazati kao logičan slijed događaja i afekt koji je nastao zbog neprestanih ružnih uvreda od poslanika iz Seljačko-demokratske koalicije prema poslanicima Narodne radikalne stranke. Takva atmosfera vladala je i na suđenju, gdje je tim od čak 28 odvjetnika na sve moguće načine pokušao osporiti da je optuženik

“

Račić se na saslušanjima pojavljivao u elegantnoj odjeći i dobro raspoložen, bez imalo žaljenja zbog počinjena trostrukog ubojstva i dvostrukog teškog ranjavanja. Zbog svega toga obitelji ubijenih i sami narodni zastupnici HSS-a, koji su se tog kobnog dana zatekli u Skupštini, odbili su se pojaviti pred sudom. Kulundžić piše da, iako je tijekom suđenja neosporno dokazano da je Puniša Račić namjerno i s predumišljajem izvršio atentat, sud proglasio da je svoja djela počinio u afektu i nužnoj obrani

svoja djela učinio s namjerom i potpuno svjestan onoga što čini. Račić se na saslušanjima pojavljivao u elegantnoj odjeći i dobro raspoložen, bez imalo žaljenja zbog počinjena trostrukog ubojstva i dvostrukog teškog ranjavanja. Zbog svega toga obitelji ubijenih i sami narodni zastupnici HSS-a, koji su se tog kobnog dana zatekli u Skupštini, odbili su se pojaviti pred sudom. Kulundžić piše da, iako je tijekom suđenja neosporno dokazano da je Puniša Račić namjerno i s predumišljajem izvršio atentat, sud proglasio da je svoja djela počinio u afektu i nužnoj obrani. Osuđen je na 60 godina zatvora ponajviše zbog slike u javnosti, premda se ta osuda zapravo svela na 20 godina. Račićevi pomagači oslobođeni su krivnje.

UVOD U PROPAST

Takva je presuda, prema Kulundžiću, bila jasan dokaz o umiješanosti najužih krugova vlade i kralja Karađorđevića u atentat, što će daljnja rekonstrukcija te odvijanje događaja i potvrditi. Puniša Račić svoju je kaznu služio u Požarevcu, u vili upravnika kaznonice, u uvjetima koji su više bili apartmanski nego zatvorski. Kazna za zločine Račića je stigla u listopadu 1944. godine kad su ga u okolici Beograda strijeljale partizanske snage.

Atentat u Narodnoj skupštini u Beogradu jedan je od najtragičnijih događaja u hrvatskoj povijesti. Ubojstvo poslanika HSS-a u jednoj tako važnoj državnoj ustanovi zgrozilo je tada cijeli civilizirani svijet, a Hrvatsku zavilo u crno te pokopalo sve nade da se hrvatsko pitanje može riješiti isključivo političkim putem. Kasnija rekonstrukcija događaja potvrdila je da se iza atentatora Puniše Račića krila cijela jedna lepeza ljudi iz državnog vrha, na čelu s kraljem Karađorđevićem. Događaji koji su uslijedili nakon atentata doveli su do potpune radikalizacije stanja u državi i uvođenja šestosiječanske diktature. Nakon toga je bilo jasno da do jednakosti i ravnopravnosti svih naroda unutar tvorevine, za što su se zalagali ubijeni i ranjeni poslanici HSS-a, neće doći i da će se takav način uređenja države teško moći dugoročno održati, što će naposljetku dovesti i do njezine propasti. ■

“

Atentat u Narodnoj skupštini u Beogradu jedan je od najtragičnijih događaja u hrvatskoj povijesti. Ubojstvo poslanika HSS-a u jednoj tako važnoj državnoj ustanovi zgrozilo je tada cijeli civilizirani svijet

PODLISTAK

Povijest VTOL aviona (I. DIO)

Američki F-35B Lightning II slijeće na desantni brod USS "Wasp". Zahtijevajući avion s VTOL karakteristikama, američki marinci opet su dali zamah konceptu za koji se već nagadalo da će s povlačenjem Harriera iz operativne uporabe postati tek jedna trendovska era u ratnom zrakoplovstvu

TREND KOJI NE

Ideja o letjelici koja će moći poletjeti i sletjeti okomito stara je koliko i ideja o zrakoplovstvu. Još je Leonardo da Vinci razrađivao takve planove, a istu su ideju stoljećima razvijali mnogi izumitelji i zanesenjaci. Razrada je s godinama i stoljećima išla u nekoliko smjerova. Jedan je bio razviti letjelicu koja će imati namjenske letne površine koje će joj omogućiti što kraću dužinu polijetanja, iz njega će se prvo razviti žirokopteri, a potom helikopteri.

Druga, novija ideja bila je razviti letjelicu koja će moći poletjeti i sletjeti okomito, ali će se u zraku ponašati kao avion koji neće trebati dugačke poletno-sletne staze. Početkom XX. stoljeća ideja je djelomično ostvarena pojavom zračnih brodova. S obzirom na to da su imali vlastiti pogon mogli su se kretati neovisno o vjetru, tj. bili su upravljivi. Kao i svaki balon i oni su mogli poletjeti i sletjeti gotovo pa okomito, u svakom slučaju nisu im trebale dugačke staze. Najpoznatiji zračni brodovi bili su njemački cepelini: Ferdinand von Zeppelin je od 1900. počeo s gradnjom niza cepelina, prvo kao eksperimentalnih, a potom i kao putničkih zračnih brodova

namijenjenih prijevozu putnika na velike udaljenosti. U I. svjetskom ratu njemačko ratno zrakoplovstvo rabilo ih je za izvidanja i strateška bombardiranja.

Veliki rat doveo je do naglog razvoja aviona. Prvi su izvidnički i lovački avioni, zbog vrlo velike površine krila (bili su dvokrilci ili čak trokrilwci), imali vrlo male brzine polijetanja i slijetanja i nisu trebali dugačke poletno-sletne staze, a kako su bili vrlo male mase u pravilu su djelovali s livada u blizini fronte. Situacija se promijenila s pojavom prvih višemotornih izvidnika, a potom i bombardera. I dok je masa lovačkih aviona bila manja od 1000 kg, najveća poletna masa višemotornih bombardera prelazila je 6000 kg. Zbog toga nikako nisu mogli djelovati s neuređenih livada koje su se pri svakoj kiši pretvarale u blatnjave zamke. Jedino rješenje bila je gradnja stalnih zrakoplovnih baza s uređenim poletno-sletnim stazama.

ŽUČENKOV POKUŠAJ

Tijekom 20-ih i 30-ih godina XX. stoljeća ideju o stalnoj zrakoplovnoj bazi prihvatila su i ratna

zrakoplovstva i civilni prijevoznici. No, ta je ideja imala i svoje nedostatke. Jedan je bio otežano praćenje kopnenih snaga tijekom napredovanja, posebno ako bi snage uspjele napredovati i po više stotina kilometara u samo nekoliko dana. Drugi, još veći problem bio je što su zrakoplovne baze postale odlična meta neprijateljskim zrakoplovnima.

Logično rješenje bio je razvoj aviona koji će ili moći okomito poletjeti i sletjeti ili će ta dužina biti vrlo kratka. Prvi projekt aviona koji bismo danas označili kao tiltrotor ideja je Rusa Nikolaja Žučenka, inženjera koji je emigrirao iz Rusije u Jugoslaviju nakon Oktobarske revolucije. Jugoslavensko ratno zrakoplovstvo od Žučenka je 1937. naručilo izradu eksperimentalnog aviona koji je imao zaokretna krila. Na svako krilo Žučenko je postavio po jednu elisu. Motor je smjestio u nos aviona, a elise je pokretao preko složenog sustava kardanskih osovina. Krila su se mogla zakrenuti pod kutom od 90 stupnjeva te elisama omogućiti uzgon potreban za okomito polijetanje. U letu bi se krila spustila u vodoravan položaj i tako se dobila standar-

dna konfiguracija. Žučenko je svoj avion nazvao Zmaj, a testiranja na zemlji prvog prototipa započela su u ljeto 1939., no vrlo su brzo prekinuta. Najveći nedostatak uočen tijekom prvih testiranja bio je nedovoljno snažan motor. Zbog početka II. svjetskog rata sve je stručno osoblje zaposleno na tom projektu prebačeno na važnije zadaće. Nakon okupacije Jugoslavije 1941. za projekt se zainteresirala njemačka ratna mornarica, no zbog presložene konstrukcije ocijenjen je kao nespaspektivan.

TRAGOM BIVŠIH PROJEKATA

Upravo će njemački inženjeri i projektanti tijekom II. svjetskog rata pokušati razviti velik broj projekata aviona s mogućnošću okomitog polijetanja i slijetanja. Razlog je bio vrlo jednostavan – masovni naleti savezničkih bombardera koji su sustavno uništavali vojnu infrastrukturu. U takvim uvjetima Luftwaffe je trebala avione koji će moći djelovati neovisno od poletno-sletnih staza i zrakoplovnih baza koje su sve češće bile na udaru iz zraka. Od velikog broja projekata niti jedan nije došao niti do faze izrade pro-

Sredinom 50-ih godina XX. stoljeća sve je više jačala ideja razvoja borbenih aviona koji će imati sve odlike najsvremenijih lovaca-presretača i lovaca-bombardera, ali neće trebati poletno-sletne staze. Novi podlistak u Hrvatskom vojniku detaljni je pregled razvoja takvih letjelica

E PRESTAJE

totipa. To ne čudi ako se u obzir uzme činjenica da je od početka 1943. do okončanja rata situacija u Njemačkoj, zbog stalnog bombardiranja, bila sve teža i teža. Proizvođači aviona morali su se usmjeriti na projekte koji su bili manje tehnički zahtjevni i mogli su brže dati rezultate. No mnogi će od njemačkih VTOL projekata snažno utjecati na daljnji razvoj ideje letjelica s okomitim polijetanjem i slijetanjem.

Krajem 40-ih i početkom 50-ih godina XX. stoljeća zrakoplovni će stručnjaci i na Zapadu i u SSSR-u najviše vremena provesti u proučavanju njemačkih planova i tehničkih rješenja. Izazovi su bili mnogobrojni. Prvo, trebalo je usavršiti turbomlazne motore koji su trošili previše goriva i bili nepouzdana. Još je teže bilo shvatiti njemačka dostignuća na području aerodinamike. Strelasta i delta krila omogućavala su nadzvučne letove, no stvarala su problem pri malim brzinama. Do sredine 50-ih godina aerodinamičari su uspjeli shvatiti sva pravila aerodinamike i počeli raditi avione brže od zvuka. Novi su borbeni avioni letjeli brže i dalje, ali su istodobno morali rabiti sve duže poletno-sletne sta-

ze. Stratege NATO-a sve je više brinulo da bi SSSR, koji je ubrzano razvijao raketnu tehnologiju, mogao razviti taktičko nuklearno oružje. Jedan balistički projektil s relativno slabom nuklearnom bojom glavom mogao je potpuno uništiti i najveću zrakoplovnu bazu. Stoga je sredinom 50-ih sve više jačala ideja razvoja borbenih aviona koji će imati sve odlike najsvremenijih lovaca-presretača i lovaca-bombardera, ali koji neće trebati poletno-sletne staze.

IDEJA IZ FRANCUSKE

Pionirom modernih VTOL aviona smatra se francuski zrakoplovni projektant Michel Wibault. On je razvio ideju po kojoj je potisak mlaznog motora trebao biti dovoljno snažan da okomito podigne avion. Samo je trebalo naći način da se potisak učinkovito usmjeri i tako je nastala ideja VTOL aviona. VTOL je pokratak od *Vertical TakeOff and Landing* – okomito polijetanje i slijetanje. Wibault je 1956. predložio rješenje koje je bilo kombinacija mlaznog motora i četiriju centrifugalnih kompresora. Mlazni je motor smjestio u rep, a po dva kompresora na

svaki bok aviona. Kompresore bi pokretao mlazni motor Bristol Orion snage 5965,6 kW (8000 KS) preko sustava pogonskih osovine i reduktora. Četiri su kompresora trebala davati dovoljno potiska za okomito polijetanje i slijetanje, dok je mlazni motor, osim što je pokretao kompresore, trebao i osiguravati potisak za let. Po jednoj opciji kompresori bi se rabili samo za polijetanje i slijetanje, a po drugoj bi davali dodatan potisak tijekom leta. Wibault je svoj projekt nazvao Gyroptere. Sve je to trebalo ugraditi u laki jurišnik koji bi mogao djelovati s uzletišta neposredno iza linija fronte. Najveći nedostatak Gyropterea bio je što su četiri kompresora davala vrlo mali potisak u odnosu na veličinu i masu. Zauzimali su velik prostor tako da bi spremnici za gorivo bili mali. Osim toga, nosivost takvog jurišnika bila bi vrlo mala.

PRIHVATLJIVI I U BUDUĆNOSTI

No Wibaultov je Gyroptere ukazao na smjer razvoja koji će na kraju dovesti do razvoja britanskog Harriera. Pandan tom avionu

bio je sovjetski Jakovljevič Jak-38, namijenjen djelovanju s brodova sovjetske ratne mornarice. Radio je bitno drukčiju pogonsku konfiguraciju s jednim velikim i dvama manjim turbomlaznim motorima. Dva manja motora rabila su se isključivo tijekom polijetanja i slijetanja. Borbene mogućnosti Jak-38 bile su vrlo skromne. To je trebao ispraviti znatno napredniji Jak-141. Taj je avion zadržao istu pogonsku konfiguraciju s trima motorima, no pogonski je motor bio puno jači te bi Jak-141, da je ušao u operativnu uporabu, mogao letjeti nadzvučnim brzinama. Međutim, razvoj je zaustavljen u fazi testiranja prototipova.

Tijekom osamdesetih i devedesetih godina XX. stoljeća mnogi su zrakoplovni stručnjaci i analitičari zastupali tezu da će s odlaskom iz operativne uporabe Harriera i Jak-38 ujedno i ugasiti ideja borbenih aviona s okomitim polijetanjem i slijetanjem. Tako bi i bilo da se američki marinski korpus nije izborio da jedna od izvedenica Joint Strike Fighter programa dobije tu mogućnost. Tako je nastao F-35B Lightning II koji je izvorno bio isključivo namijenjen američkim marincima, no naknadno su ga kupile i ratne mornarice Ujedinjenog Kraljevstva i Italije. S obzirom na velik broj lakih nosača i velikih desantnih brodova s ravnom palubom u operativnoj uporabi u raznim mornaricama, očekuje se da popis kupaca na tome neće stati. Kako F-35B ne treba duge (i na napade osjetljive) poletno-sletne staze, dobro je rješenje i za zemlje koje imaju malu teritorijalnu površinu pa ne trebaju borbeno avione velikog borbenog polumjera djelovanja.

U svakom slučaju pojava F-35B pokazala je da borbeni avioni s okomitim polijetanjem i slijetanjem imaju budućnost. Stoga ne čudi da se s vremena na vrijeme pojave i glasine da u Kini razvijaju najmanje jedan sličan avion. ■

U prethodna četiri broja Hrvatskog vojnika predstavljen je dio sadržaja memoarskog gradiva Borisava Jovića iz njegove knjige *Posljedni dani SFRJ* (Kragujevac, 1995.), koji je u razdoblju velikosrpske agresije na Hrvatsku bio bliski suradnik Slobodana Miloševića. U knjizi su zanimljivi podaci koji svjedoče o suradnji JNA i srbijanskog vodstva u pripremi i provedbi agresije na Republiku Hrvatsku, ali i pokazuju koliko je dezinformacija u to vrijeme bilo plasirano u javnost, a koje su srbijansko vodstvo i JNA koristili u svojem djelovanju.

treba da kaže da svaki narod ima pravo na samoopredjeljenje. Srpski narod polazi od toga da danas ima svoju jedinstvenu federativnu državu i želi da, kao narod, odlučuje sa te pozicije o svojoj budućnosti. Srpski narod želi da živi u jednoj državi, sa jednakim građanskim pravima, sa jedinstvenom, međunarodno priznatom granicom, jednom vojskom, novcem, tržištem. Ko god želi s njima da živi na ravnopravnoj osnovi, dobrodošao je. Za nas država mora biti unitarna ili federalna. Konfederacija nije država i o tome kao narod ne že-

može se i ponoviti, da na zaključak da je tumačenje srbijanskog vodstva i Srba u Hrvatskoj bilo pogrešno, upućuje i Mišljenje br. 2 Arbitražne (Badinterove) komisije *Konferencije o miru u Jugoslaviji*. Naime, na pitanje – "Uživaju li srpska stanovništva u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, kao jedna od konstitutivnih nacija Jugoslavije, pravo na samoodređenje", spomenuta je komisija 11. siječnja 1992. ustanovila "da bez obzira na okolnosti pravo na samoodređenje ne može polučiti promjenu granica koje postoje u trenutku neovi-

je i granicama republika: prema članku 5. *Ustava SFRJ* iz 1974. granice federacije nisu se mogle mijenjati bez suglasnosti svih republika i pokrajina, a prema članku 5. *Ustava SRH* iz 1974. "granice SR Hrvatske mogu se mijenjati samo na osnovi odluke Sabora SR Hrvatske i u skladu s izraženom voljom stanovnika na koje se odnosi promjena". (Više o tome vidi kod: Ozren Žunec, *Goli život – socijetalne dimenzije pobune Srba u Hrvatskoj, I-II*, Zagreb, 2007. str. 171-175) Zahvaljujući mišljenjima Badinterove komisije republike

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

DNEVNIK BORISAVA JOVIĆA - MEMOARSKO VODSTVA U PRIPREMI I PROVEDBI A

Ovdje navedeni sadržaj Joviće-va dnevnika pokazuje kako su srbijanski dužnosnici tumačenjem tadašnjeg jugoslavenskog i republičkih ustava da pravo na samoodređenje imaju narodi, a ne republike bivše Jugoslavije, pokušali opravdati cilj tadašnje velikosrpske politike da svi Srbi žive u jednoj državi i spriječiti pokušaj vodstva Hrvatske i Slovenije za preustrojem Jugoslavije u konfederaciju.

Pre sastanka Predsedništva SFRJ a predsednicima republika o političkoj budućnosti Jugoslavije koji treba da se održi 10. januara 1991., Milošević i ja smo se dogovorili da on nastupi u ime srpskog naroda, a ja u ime Jugoslavije. Milošević

limo da razmišljamo. Federacija sa minimalnim funkcijama koje će se efikasno izvršavati je najpogodniji oblik za funkcionisanje Jugoslavije. To praktično znači da mi republikama osporavamo pravo na otcepljenje, jer to pravo ne pripada njima, nego narodima. (Dnevnik – 5. januar 1991.) Dakle, nasuprot hrvatskom stajalištu da samoodređenje pripada republikama, a ne etničkim skupinama, te da su republičke granice državne, odnosno međunarodne, predstavnici Srbije i Srba u Hrvatskoj tvrdili su da se "odcepljuju narodi, a ne države", odnosno da su "konstitutivni dijelovi bivše SFRJ bili jugoslavenski narodi, a ne republike". U ovom serijalu već je istaknuto, a

snosti (*uti possidetis juris*), osim u slučaju suprotnoga sporazuma država u pitanju". (Više o tome vidi kod: Vladimir Đuro Degan, *Hrvatska država u međunarodnoj zajednici. Razvitak njezine međunarodne osobnosti tijekom povijesti*. Zagreb, 2002., str. 336 - 338)

Time je potvrđeno hrvatsko stajalište da samoodređenje pripada republikama, a ne etničkim skupinama, da su slijedom toga Srbi u Hrvatskoj nacionalna manjina i da nemaju pravo na odcepljenje, te da su republičke granice državne, odnosno međunarodne.

Uza to, u *ustavima* iz 1974. nalazila se još jedna ključna odredba – o granicama federaci-

su dobile mogućnost kandidirati se kao neovisne države, što je i uslijedilo nekoliko mjeseci poslije. I Kosovo je to učinilo, ali je tad bilo odbijeno.

U svojem dnevniku B. Jović je zabilježio i slučaj upada srbijanskog vodstva u monetarni sustav tadašnje države. Naime, srbijansko vodstvo, koristeći dominaciju u kolektivnom Predsjedništvu SFRJ, i samo je poduzimalo kriminalne aktivnosti na štetu drugih republika, posebice u financijskom sektoru. Primjerice, zaduživši se 28. prosinca 1990. kod Narodne banke Srbije za više od 18,2 milijardi dinara (tadašnjih oko 1,4 milijardi dolara ili više od 2,6 milijardi

njemačkih maraka), što je bila polovina novca koji je savezna Narodna banka trebala više od godinu dana emitirati za cijelo područje Jugoslavije, SR Srbija je "gusarski" upala u monetarni sustav Jugoslavije i srušila njezinu jedinstvenu financijsku politiku (zapravo je izvršila financijski državni udar). Drži se da je time Srbija upropastila monetarnu stabilizaciju saveznog premijera Ante Markovića i pokopala sve izgleda za spašavanje Jugoslavije putem gospodarskih reformi, što ih je podržavao Zapad. To se navodi i u odgovoru Sekretarijata Saveznog izvršnog vijeća za informacije na "gomiću laži i insinucija" iznesenih u beogradskim novinama *Politika*: "Sve se to radi kako bi se sakrilo

lovićem (funkcionerom SPS-a ali i predsjednikom srpske vlade), malo sam ga kritikovao zbog svega što rade sa primarnom emisijom novca i sa prihodima koji pripadaju federaciji. Objasnio je da bi oni (SPS) bez toga sigurno izgubili izbore, jer više od pola republike ne bi primilo plate i penzije. Rekao je da se Ante (Marković, op.a.) čudio i krstio kako to da nismo "bankrotirali", ali mi smo ga nadmudrili. Milošević je očigledno izbegavao da me obavesti, jer sa funkcije predsjednika Predsedništva SFRJ to ne bih mogao da opravdam. Na završetku razgovora je naišao Milošević i Stanko mu je rekao: "Molim te da me zaštititiš od kritike predsjednika Predsedništva SFRJ." Na to je Milošević odgovor-

kazati kao protuzakonito, kako bi se stvorili uvjeti za poduzimanje kaznenih mjera, pa čak i intervencije protiv hrvatske vlasti. Spomenutu sjednicu, održanu 9. siječnja 1991., Jović je smatrao iznimno važnom: Sednica Predsedništva SFRJ, koja je dugo pripremana i najavljivana. Na dnevnom redu je informacija o neovlašćenom uvozu oružja i formiranju paravojsnih jedinica u funkciji pripreme nasilnog otepljenja od SFRJ, kao i predlog odgovarajućih odluka i mera Predsedništva SFRJ. Informaciju i predlog mera podneo je SSNO.

U informaciji piše da se na više delova teritorije SFRJ, na nelegalan način uvozi i nabavlja naoružanje i neovlašćeno se

municija. Tako je, na primer, u posljednja dva meseca ušlo deset šlepera RO „Čazmatrans“ koji su prevozili naoružanje i municiju iz vojnih skladišta u Mađarskoj. Ovo oružje i municija nabavljeno je preko Radne organizacije za spoljnu trgovinu „Astra“ iz Zagreba. Na ilegalnoj nabavci ovog naoružanja i municije u inostranstvu i njihovom doturu u zemlju, neposredno su se angažovali članovi vlade Hrvatske (ministri za odbranu, unutrašnje i spoljne poslove) i njihovi organi. Pri tome je obezbeđivana specijalna zaštita i oružana pratnja od prelaska državne granice do istovarnih mesta (skladišta „Sv. Nedelja“ kod Samobora, „Mostine“ kod Splita i dr.). Oružje je ilegalno uvoženo i na druge

GRADIVO O SURADNJI JNA I SRBIJANSKOG AGRESIJE NA REPUBLIKU HRVATSKU (V. DIO)

ono što se danas ne može sakriti ni u samoj Srbiji, a kamoli u Jugoslaviji. A to je da je Skupština Republike Srbije svojom tajno donesenom odlukom od 28. prosinca 1990., kojom je upala u monetarni sustav Jugoslavije i otela dio primarne emisije, zadala do sada najteži (po nekima i smrtonosni) udarac federaciji" (*Kronologija rata* 1998: 39).

Jovićev zapis o tom događaju potvrđuje da je spomenuti upad srbijanska vlada počinila kako bi financirala program vladajuće Miloševićeve stranke, što jasno govori o karakteru tadašnje srbijanske vlasti i načinu vladanja Slobodana Miloševića: Dana 8. januara 1991., tokom razgovora sa Stankom Radmi-

rio: "Zaštititiću te što si uzeo pare, ali te neću štitiiti što si predlagao donošenje zakona i odluka da bi se to uradilo. Sve je to moglo da se ostvari i bez formalnih odluka Skupštine. Tako svi drugi rade. (Dnevnik – 8. januar 1991.)

Početkom siječnja 1991. na sjednicama Predsjedništva SFRJ postalo je aktualno pitanje naoružavanja hrvatske policije, pri čemu su srbijanski dužnosnici potpuno zanemarivali činjenicu da se spomenuto naoružavanje provodilo u skladu s tadašnjim saveznim i republičkim zakonima o unutarnjim poslovima. Tako se 9. siječnja 1991. na sjednici Predsjedništva SFRJ naoružavanje Hrvatske pokušalo pri-

formiraju oružani sastavi, van JNA i teritorijalne odbrane. Očigledno je da je cilj svih takvih aktivnosti da se, suprotno Ustavu SFRJ i saveznim zakonima, stvore paravojsne organizacije koje bi bile pod komandom republičkih organa, odnosno pojedinih stranaka i organizovanih grupa. U Hrvatskoj se intenzivno radi na stvaranju vlastite oružane sile radi nasilnog ugrožavanja Ustavom utvrđenog uređenja SFRJ. S tim ciljem je organizovana i realizuje se ilegalna nabavka velikih količina naoružanja i municije. Na teritoriju Hrvatske se, protivno zakonima kojima su regulisani promet naoružanja i vojne opreme i carinski postupak, intenzivno uvozi naoružanje i

načine i iz drugih zemalja. Ilegalnim uvozom iz inostranstva u Hrvatsku je dopremljeno više desetina hiljada potpuno novih automatskih pušaka tipa „kalašnjikova“ i drugog oružja, kao i više miliona bojevih metaka.

Pored ovoga, u Hrvatskoj se sada vode pregovori sa pojedinim stranim izvoznicima naoružanja radi nabavke protivoklopnog, protivavionskog i drugih vrsta naoružanja. (...) (Dnevnik – 9. januar 1991.)

Uz spomenute, iznesene su i informacije o stanju u Hrvatskoj, nakon čega je uslijedila duža rasprava i usvajanje odluka Predsjedništva. O tome u sljedećem nastavku Hrvatskog vojnika. ■

32 nogometne reprezentacije sa svih kontinenata borit će se za Zlatni trofej FIFA-e

FILATELIJA

Ivo AŠČIĆ

MARKE – RUSIJA 2018.

U Rusiji, najvećoj zemlji na svijetu po veličini teritorija, od 14. lipnja do 15. srpnja ove godine, održava se Svjetsko prvenstvo u nogometu. Bit će to najveći medijski događaj, a sudeći prema najavama i uložnim sredstvima, ovogodišnji nogometni spektakl najbolje je organiziran

Natjecanje se odvija na 12 nogometnih stadiona, u 11 uglavnom milijunskih gradova, a 32 nogometne reprezentacije sa svih kontinenata igrat će 64 utakmice.

I Hrvatska je na dodatnim kvalifikacijama izborila nastup, prema mnogima na najvažnijoj sportskoj smotri zadnje četiri godine. Ravnopravno se bori s velikim nogometnim reprezentacijama poput Francuske, Španjolske, Njemačke, Argentine, Brazila i Engleske za trofej svjetskog prvenstva u nogometu. Borit će se i s Islandom, najmanjom nacijom (svuga 346 tisuća stanovnika), koja se ikad plasirala na ovako veliko natjecanje. Ovo je peti put da Hrvatska sudjeluje na svjetskoj nogometnoj pozornici (Francuska 1998., Japan i Južna Koreja 2002., Njemačka 2006. i Brazil 2014.). Može li Hrvatska po-

noviti uspjeh od prije 20 godina kad je osvojila treće mjesto i skrenula veliku pozornost na relativno mladu državu s prirodnim i kulturnim bogatstvima te učinila naciju ponosnom, vidjet ćemo i nadamo se! Bez obzira na ovogodišnji uspjeh, i odlazak u Rusiju, zemlju u kojoj živi više od 146 milijuna stanovnika i koju će pohoditi više stotina tisuća stranih navijača, velika je promidžba Republike Hrvatske.

Prvu utakmicu Hrvatska igra protiv Nigerije u Kalinjingradu (upravno središte Kalinjingradske oblasti, eksklava Rusije), drugu protiv Argentine u Nižni Novgorodu (grad poznat kao rodno mjesto književnika Maksima Gorkog te po proizvodnji vojnih i civilnih zrakoplova), a treću protiv Islanda u Rostovu na Donu (uz fakultete poznat i po industriji, npr.

Stadion "Spartak" u Moskvi na kojem će se odigrati pet utakmica privlači posebnu pozornost hrvatskih navijača

proizvodnja helikoptera i radijskih navigacijskih uređaja). Još se igra u gradovima: Sankt Peterburgu (najposjećeniji i drugi grad po veličini u Rusiji), Sočiju (poznat po domaćinstvu XXII. zimskih olimpijskih igara), Samari (najpoznatiji ruski svemirski centar), Moskvi (ruska prijestolnica s 11,5 milijuna i dva stadiona na kojima će se igrati utakmice: "Spartak" i "Luzhniki"), Kazanju (najveća luka na Volgi), Volgogradu (od 1925. do 1961. Staljingrad, tijekom II. svjetskog rata u teškim bitkama bio je potpuno razrušen), Ekaterinburgu (grad na granici Europe i Azije) i Saransku (najmanji grad domaćin Prvenstva, "samo" 300 tisuća stanovnika). ■

Rusi su 2014. godine obilježili 300. obljetnicu velike pomorske bitke kod rta Gangut u Baltičkom moru

Vjeruje se da će ruske gradove tijekom Prvenstva preplaviti prepoznatljiviji navijači s crveno-bijelim kockicama

VOJNA POVIJEST NOGOMETNIH SUDIONICA

Osim po nogometu, 32 zemlje koje će nastupiti u Rusiji poznate su i po zanimljivoj vojnoj povijesti zapisanoj na novijim markama. Predstavnicima Južne Amerike: Brazil (Stoljeće mornaričkog zrakoplovstva, 2016.), Kolumbija (80 godina mornaričko-pješačke postrojbe, 2017.), Urugvaj (200. obljetnica oružanih snaga), Argentina (200 godina Bitke kod Tucumana, 2012.), Peru (Stoljeće mornarice – podmorničke snage, 2011.); Afrike: Egipat (200 godina Vojne akademije, 2011.), Maroko (50. obljetnica Kraljevskih zračnih snaga, 2006.), Senegal (senegalski vojnici u UN-u, 2015.), Tunis (60. obljetnica oružanih snaga, 2016.), Nigerija (Vojna suradnja zapadnoafričkih zemalja, 1998.), Europe: Island (75 godina Obalne straže, 2001.), Rusija (300 godina od Bitke kod Ganguta, 2014.), Danska (50 godina danskih vojnika u UN-u, 2007.), Švedska (Sudjelovanje švedskih vojnika u misijama UN-a, 2000.), Hrvatska (10. obljetnica vojno-redarstvenih operacija Bljesak i Oluja, 2005.), Belgija (60. obljetnica Bitke kod Bulge, 2004.), Portugal (200 godina od rata na Pirinejskom poluotoku, 2010.), Švicarska (Bitka kod Murtena 1476., 2010.), Engleska (Bitka kraj Waterlooa 1815., 2015.), Poljska (600.

Stoljeće australske Kraljevske mornarice (Royal Australian Navy, RAN) obilježeno je 1911. godine

Potaknuti općim oslobodilačkim pokretom latinsko-američkih zemalja protiv kolonizatora, Urugvajci su 1817. godine osnovali svoje oružane snage

obljetnica Bitke kod Grunwalda, 2010.), Srbija (160 godina tvornice u Kragujevcu "Zastava oružje", 2013.), Francuska (200 godina od Bitke kod Huninguesa, 2015.), Španjolska (75. obljetnica Vojne akademije u Zaragozazi, 2002.); Srednje Amerike: Panama (Prva

obljetnica smrti generala Omara Torrijosa Herrere, 1982.), Meksiko (Stoljeće Meksičke revolucije, 2008.), Kostarika (150 godina od rata protiv Willima Walkersa, 2006.); Australije i Azije: Australija (Bitka kod Be'er Sheva' 1917., 2017.), Iran (33. obljetnica Islamske revolucije, 2012.); Japan (20 godina od japanskog sudjelovanja u mirovnim misijama UN-a, 2012.); Saudijska Arabija (50. obljetnica Vojne akademije, 2017.) i Južna Koreja (60. obljetnica Korejskog rata, 2010.)

Sveti Antun, rođen u Lisabonu 1195. godine, kao Fernando (Ferdinand), bio je prvorođenac iz plemićke, moćne i bogate obitelji. Već tijekom školovanja, privlačila ga je duhovnost te je počeo stvarati vlastiti odnos prema Bogu. Iskreno je volio molitvu, a rano je i sazrio. Već u petnaestoj godini, nakon duge molitve i razmišljanja, napustio je palaču, unatoč protivljenju ostavio ukućane te se zatvorio u opatiju sv. Vinka

SVETI ANTUN PADOVANSKI

SVETAC CIJELOG SVIJETA

Tom redu može zahvaliti za intelektualnu naobrazbu koja ga je učinila jednim od najučetnijih crkvenih ljudi s početka XIII. stoljeća. U dogovoru s poglavarima, Fernando je napustio Lisabon i otišao u Coimbru gdje se nalazila druga opatija augustinskih redovnika, koja mu je jamčila mir i mogućnost posvetiti se teološkom studiju, sve do dana ređenja za svećenika, u 25. godini života.

U Coimabri se zbio događaj koji je označio prekretnicu u njegovu životu: ondje su 1220. godine bile izložene relikvije pet franjevačkih misionara, koji su otišli u Maroku i bili ubijeni zbog svoje vjere. U Ferdinandu se rodila želja da ih nasljeđuje i pođe putom kršćanske savršenosti: zatražio je istupanje iz reda augustinskih kanonika i primanje u franjevački red. Priželjkivao je takav život gdje vjera neće biti udoban provod, već poticaj na punoću duha. Njegov je zahtjev

prihvaćen i on se, uzevši ime Antun, zaputio u Maroko.

Poslanje u Maroku ubrzo se pretvorilo u veliko razočaranje. Tek što se iskrcao, Antuna je zahvatila teška bolest. Zbog nje je bio prisiljen vratiti se u Italiju te je, 1221. godine, sudjelovao na glasovitom "Kapitulu na rogožinama" u Asizu, gdje se susreo sa svetim Franjom. Nakon toga neko je vrijeme živio u potpunoj skrovnosti u samostanu u blizini Forlija, na sjeveru Italije, gdje ga je Gospodin pozvao u drugu misiju. Pozvan propovijedati na svećeničkom ređenju, pokazao je da je obdaren takvom učenošću i govorničkim umijećem da su mu poglavari povjerali zadaću propovijedanja.

Započeo je tako u Italiji i Francuskoj apostolsko djelovanje koje je bilo tako snažno i djelotvorno da je u krilo Crkve vratio mnoge koji su se odijelili od nje. Antun je također začetnik teoloških studija u svojem redu. Sam je poučavao

u Bologni, u Montpellieru i u Padovi. Nakon službe provincijala povukao se u blizinu Padove. Nakon svega godine dana, umro je pred gradskim vratima, 13. lipnja 1231., u dobi od 36 godina. Sam papa Grgur IX., koji ga je, čuvši njegovu propovijed, nazvao Kovećegom Svetog pisma, proglasio ga je svetim 1232., među ostalim, i zbog čudesa koja su se dogodila po njegovu zagovoru.

U posljednjem razdoblju svojeg života, Antun je napisao dva sveska "Propovijedi", koja su naslovljena "Nedjeljne propovijedi" i "Propovijedi o svecima", namijenjene propovjednicima i predavačima na teološkim studijima. U jednom od njih piše: "Ljubav je duša vjere, ona je oživljava; bez ljubavi, vjera umire" (*Sermones Dominicales et Festivi II*, Messaggero, Padova 1979., str. 37). Samo duša koja moli može napredovati u duhovnom životu – to je povlaštena tema svetog Antuna.

Nauk svetog Antuna, koji je bio iz Franjine škole, je kristocentričan. Krist je uvijek u središtu života i misli, djelovanja i propovijedanja. Rado je razmatrao otajstva Gospodinova čovječstva, napose rođenje, koje u čovjeku budi ljubav i zahvalnost prema Božjoj dobroti. Pogled na rascjepatog Isusa također budi zahvalnosti prema Bogu i poštovanja prema dostojanstvu osobe. Antun tako piše: "Krist, koji je tvoj život, stoji pred tobom rascjepat, da se ti zagledaš u križ kao u neko zrcalo. Ondje ćeš moći spoznati koliko su smrtonosne bile tvoje rane, koje nijedan drugi lijek ne bi mogao ozdraviti osim krv Sina Božjeg. Ako pogledaš dobro, moći ćeš shvatiti koliko su veliki ljudsko dostojanstvo i tvoja vrijednost. Nigdje drugdje čovjek ne može bolje uočiti koliko vrijedi kao kada se zagleda u zrcalo križa" (*Sermones Dominicales et Festivi III*, str. 213-214).

MULTIMEDIJA

Versa i Fitbitov uzlet

Već nakon predstavljanja Fitbita Verse bilo je jasno kako je riječ o odličnom uređaju, što su sada potvrdile i brojke o broju isporučениh satova. Prve recenzije također su bile pozitivne. Iako Versa po prodaji vjerojatno neće nadmašiti Apple Watch, u Fitbitu mogu biti i vrlo zadovoljni početnom prodajom gadgeta. Fitbit Versa na tržištu se pojavio 16. travnja, a prema informacijama iz kompanije, već je ispušten u više od milijun primjeraka te je, napominju na ZDNetu, Versa oborila Fitbitov rekord u brzini prodaje i isporuke mili-

jun uređaja. To je trenutačno najprodavaniji pametni sat na Amazonu, a s obzirom na pozitivne recenzije sata i zadovoljne korisnike, kao i nove opcije namijenjene ljepšem spolu, jasno je kako u kompaniji mogu očekivati nastavak dobre prodaje i u budućnosti. Suosnivač i izvršni direktor kompanije James Park u objavi za javnost pohvalio se kako se od početka dostupnosti Fitbit OS-a više od 18 tisuća programera pridružilo Fitbitovoj zajednici te je više od 900 aplikacija i lica za satove dostupno korisnicima njihovih pametnih

satova. Očekuje se kako će se i ta brojka povećavati na krilima odlične prodaje Verse. No Park i ekipa iz njegove kompanije, koliko god da su zadovoljni trenutačnom situacijom i prodajom sata, svjesni su kako moraju razmišljati i o budućim proizvodima jer u drugoj polovini godine stiže velika konkurencija. Osim novog Appleova sata (zbog

kojeg bi model treće generacije mogao pojeftiniti i postati još veća konkurencija Versi), očekujemo i nove modele satova koje će pokretati novi Qualcommov Snapdragon procesor, razvijen upravo za pametne satove. Na pomolu je i nova generacija Googleova Wear OS-a, a navodno će i Google predstaviti prvi pametni sat Pixel.

Poznati kineski proizvođač Xiaomi predstavio je Mi 8, perjanicu ovogodišnje ponude koja dolazi i u prozirnoj inačici imena Explorer Edition. Uređaj je opremljen 6,21-inčnim OLED zaslonom iz Samsunga obavijenim oko prilično velikog zuba opremljenog selfi kamericom od 20 megapiksela. Telefon ima zakrivljeno stakleno kućište okruženo aluminijskim

Tri modela Mi 8

okvirom. U uređaju se skriva Qualcommov Snapdragon 845 i nova dvostruka kamera od 12 megapiksela. Xiaomi također tvrdi da se radi o prvom telefonu na svijetu koji koristi GPS u dvije frekvencije za precizniju navigaciju. Xiaomijevi Mi uređaji redovito su dobar omjer cijene i performansi, iako rijetko kad koriste najmoderniju dostupnu tehnologiju. Upravo zato kompanija planira ići do kraja s Mi 8 Explorer Editionom. Taj neobični pametni telefon ima senzor za otiske prstiju unutar ekrana koji prvi na tržištu koristi osjetljivost na pritisak. Xiaomi tvrdi da se radi o prvom

Androidu na svijetu koji koristi 3D prepoznavanje lica. Naravno, pozadina telefona je prozirna i to izgleda jako dobro. Zadnji uređaj u novom asortimanu je Mi 8 SE, manji i sporiji Mi 8 koji ime *posuđuje* od jeftinijih inačica Appleovih iPhonea. Riječ je o prvom telefonu koji koristi Qualcommov novi Snapdragon 710, a dolazi opremljen 5,88-inčnim OLED ekranom. Mi 8 će u Kini koštati oko 2656 kuna, Explorer Edition 3640 kuna, dok će mali SE biti dostupan za 1772 kuna. Mi 8 u Kinu je došao 5. lipnja, SE 8. lipnja, a Explorer Edition bit će dostupan malo poslije.

Volite Instagram? Vero je možda i bolji

Aplikacija Vero nova je u svijetu društvenih mreža. Slična je Instagramu, ali nema reklama, sve se na *feedu* pojavljuje kronološkim slijedom, a ima i kategorije kao što su linkovi, filmovi, knjige... "Na svojem *feedu* ćete vidjeti samo svoje objave i objave ljudi koje pratite. Mi ničim ne manipuliramo, ne guramo reklame, ne blokiramo objave... Vidjet ćete ono što je objavljeno i kad je objavljeno," poručuju iz Vera. Dakle, ono što ćete vidjeti na *feedu* ovisi samo o vama, a ne o nekom algoritmu,

kako je to na ostalim mrežama. Prvih milijun korisnika aplikaciju će moći skinuti besplatno, a nakon toga će biti dostupna, kako kažu, po simboličnoj cijeni. Na mreži će svoje profile moći imati i tvrtke, ali će morati plaćati posebnu naknadu. Iako su neki zabrinuti zbog uvjeta korištenja prema kojima Vero ima pravo koristiti fotografije svojih korisnika bilo kad i bilo gdje, velik broj ljudi pohrlio je skinuti aplikaciju zbog čega je u jednom trenutku došlo i do tehničkih problema.

Asusov laptop sa Screenpadom

Asus je na sajmu Computex 2018 prvi put predstavio ZenBook Pro, prijenosnik koji naziva samim vrhom svoje ponude. Ono što ga čini posebnim jest ekran osjetljiv na dodir koji se nalazi na mjestu *touchpada*. Proizvođač taj zanimljivi novitet naziva ScreenPad. Za razliku od Appleova ograničenog Touch Bara za MacBook, ScreenPad korisniku *ne oduzima* pristup fizičkim funkcijskim tipkama, već se nalazi ondje gdje inače stoji standardni *touchpad* i radi sve što radi standardni *touchpad*. ScreenPadova funkcija je, doduše, višestruka - on korisniku može

poslužiti za više od osnovnog vođenja kursora po zaslonu - riječ je o pojednostavljenom pametnom telefonu koji je u cijelosti integriran u prijenosni PC s instaliranim Windowsima. ZenBook pored ScreenPada donosi i niz inovacija koje bi ga trebale učiniti privlačnim kupcima. Na Computexu je Asus predstavio dvije inačice laptopa: 15.6 inčni model koji dolazi s ekranom rezolucije 4K osjetljivim na dodir te 14-inčni koji je otprilike velik kao 13-inčni MacBook Pro. ZenBook Pro pokreće Intel Core i9-8950HK, Core i7-8750H ili Core i5-8300H, dolazi opre-

mljen ekranom dijagonale 15.6 inča u 4K rezoluciji, a za grafiku koristi Nvidia GeForce 1050 Ti s 4 GB memorije. Mase je nešto manje od 1,9 kg, moguće ga je opremiti s do 16 GB memorije, a za diskove koristi 1TB i 512 GB PCIe SSD, odnosno

512 GB ili 256 GB SSD. Baterija ima kapacitet 71 Wh, a trebala bi izdržati oko deset sati rada. Cijena većeg modela koji će u prodaji biti uskoro je oko 2300 dolara, a manjeg, koji će izići u zadnjem kvartalu 2018., još nije poznata.

Konzervativni dizajn brojnih BlackBerryjevih pametnih telefona oduvijek plijeni pažnju korisnika koji se nikako nisu mogli odvojiti od fizičke tipkovnice. Predstavljajući najnovijeg

BlackBerry za konzervativce

takvog uređaja pod imenom BlackBerry Key2 uranilo je zbog neslužbene *internetske premijere* poznatog tehnoblogera Evana Blassa, koji je na Twitteru objavio službene fotografije novog uređaja. Službeno je predstavljajući uslijedilo prije nekoliko dana i pokazalo sitne, ali zamjetljive promjene u odnosu na prošli Key model. Vizualno, BlackBerry Key2 koji vidimo na slikama vrlo je sličan KeyOneu, čiji je srebrno-crni efekt zamijenila unificirana

crna boja koja obuhvaća cijeli uređaj. Dizajn objedinjuje i teksturirana površina koja se proteže od samog vrha do dna uređaja. Key2 će na pozadini imati dvostruku pozadinsku kameru rezolucije 12 MP + 12 MP. Što se hardvera tiče, imat će 6 GB RAM-a, 64 odnosno 128 GB prostora proširivog SD karticom, IPS LCD ekran dijagonale 4,5 inča, kao i osmerojzgreni čip iz Qualcomma - Snapdragon 660. Najavljena je cijena od oko 650 eura.

www.fitness.marines.mil

Američki marinci među najuglednijim su vojnim postrojbama u svijetu. Poznati su, među ostalim, i po svojoj tjelesnoj spremi koja i mora krasiti mornaričko pješništvo. Dok očekujemo da se slična postrojba oformi, tj. vrati i u Hrvatsku vojsku, zgodno je vidjeti kako Amerikanci održavaju tu poznatu pripremljenost. Stranica www.fitness.marines.mil službena je i vrlo kvalitetna. Nećemo previše duljiti s opisom, na njoj ćete naći baš sve što vam je potrebno da biste dosegli spremu marinca, od vježbi, preko prehrane, indeksa tjelesne mase, raznih kalkulatora itd. Možete čak pratiti i dnevni raspored prehrane i treninga koji su isplanirali američki stručnjaci. Vježbi snage, brzine i izdržljivosti ima mnogo i, što je najbolje, predstavljene su videoklipovima. Naravno, uvijek ima onih koji već imaju svoju rutinu treninga i prehrane ili drukčije mišljenje o metodama, no mislimo da bi se svatko trebao složiti da je stranica zaista izvrsna. Ako i niste profesionalac, već vam je samo potreban poticaj za vraćanje u formu, idite na www.fitness.marines.mil.

D. VLAHOVIĆ

WEB-INFO

Časopis **HRVATSKI VOJNIK** s vama je od 1991.
Odsad i na društvenim mrežama.

Pratite naše
objave...

twitter

facebook.com/hrvatskiVojnikMagazin
twitter.com/hrvvojn

Gledajte naše
filmove...

youtube.com/c/hrvatskiVojnikMagazin

Čitajte nas
i pronadite
najveći izbor
fotografija iz
OSRH...

www.hrvatski-vojnika.hr

www.hrvatski-vojnika.hr

Sve što vas zanima pitajte nas...
hrvojnika@moj.hr